

UNIWERSYTET MARII CURIE SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY

Informacja Naukowa i Bibliotekoznawstwo

studia stacjonarne

Joanna Mazur

**Znaczenie i rola festiwali komiksowych w Polsce
jako formy promocji komiksu i zrzeszania się fanów**

Praca licencjacka napisana pod kierunkiem

dr Anny Dymmel

w Zakładzie Czytelnictwa

i Semiotyki Przekazu Informacji

LUBLIN, 2011

Spis treści

Wstęp	3
1. Charakterystyka i historia komiksu	6
1.1. Historia komiksu na świecie.....	9
1.2. Dzieje komiksu w Polsce.....	11
2. Imprezy o tematyce komiksowej	16
2. 1. Rodzaje wydarzeń.....	17
2. Konwenty i festiwale komiksowe w Polsce	22
3.1. Imprezy cykliczne.....	23
3.1.1. Imprezy trwające.....	23
3.1.2. Imprezy zawieszono.....	42
3.1.3. Mniejsze imprezy cykliczne.....	50
3.2. Imprezy jednorazowe.....	51
4. Rola imprez komiksowych w zrzeszaniu się fanów i promowaniu komiksu	55
4.1. Charakterystyka podstawowych pojęć.....	55
4.2. Znaczenie imprez komiksowych	59
4.3. Festiwale jako forma promocji komiksu.....	64
Zakończenie	70
Bibliografia.....	71
Indeks ilustracji.....	76

Wstęp

Moją pasją od wielu lat są komiksy, jednak na ich temat powstało już wiele prac. Postanowiłam zatem poruszyć całkiem nowe zagadnienie, nie omawiane jeszcze szerzej w żadnej publikacji. Od dawna chciałam wziąć udział w jednym z festiwali, jednak najpierw postanowiłam dowiedzieć się o nich więcej. W związku z tym zdecydowałam się napisać o nich pracę, aby zgłębić informacje na temat imprez komiksowych w Polsce i przeanalizować ich funkcjonowanie.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie różnorodnych informacji dotyczących festiwali komiksowych występujących w Polsce, a także ich znaczeniem w zrzeszaniu się fanów, oraz roli jaką pełnią w promocji komiksu.

W pracy wyjaśniłam między innymi takie pojęcia jak festiwal komiksowy, konwent, zlot, spotkanie. Omówiłam także znaczenie takich zagadnień jak grupy fanów, zrzeszanie się fanów na konwentach komiksowych, rola festiwali komiksowych w zrzeszaniu się fanów oraz w promocji komiksu. Zawarłam także część o zjawisku „fanzinów”.

Praca ma także na celu prezentację roli festiwali i konwentów komiksowych oraz stawianych przed nimi zadań. Jakie festiwale występują w Polsce? Jakie jest ich znaczenie dla społeczności fanów a także dla społeczeństwa w ogóle? W jaki sposób festiwale i konwenty wpływają na fanów komiksu? Jaki jest ich wydźwięk?

Jest to próba pokazania początków i rozwoju tego typu imprez na przestrzeni lat, kształtowania światopoglądu ich uczestników, wpływu jaki wywarły i wywierają na ludzi mających z nimi styczność. Ważna jest tu funkcja zarówno społeczna jak i promocyjna.

Badania nad komiksem w Polsce prowadzone były od dłuższego czasu przede wszystkim w kontekście badań nad literaturą i czytelnictwem. Wątki komiksowe są także poruszane jako dodatek do pracy naukowej badaczy medioznawstwa, socjologii, historii kultury, pedagogiki, czasem także są to prace zapaleńców, którzy obok zwykłego zajęcia dodatkowo zajmują się komiksem. Przed laty komiksem w Polsce zajmowali się głównie Janusz Dunin¹ i Krzysztof Teodor Toeplitz². Pierwszy początkowo uważał komiks za ciekawostkę która szybko przeminie, jak się jednak

¹ J. Dunin, *Prolegomena do „komiksologii”*. W: *Studia o komunikacji*, Łódź 2004, s. 160-180

² K. T. Toeplitz, *Sztuka komiksu*, Warszawa 1985

okazało nie przeminęła, a Dunin został twórcą jednej z bardziej znanych definicji komiksu. Drugi stworzył rzetelną publikację przedstawiającą historię i definicję gatunku. Obecnie badania głównie nad jego warstwą ikoniczną i językową prowadzi Jerzy Szyłak³.

Adam Rusek zajmował się historią wydawnictw komiksowych oraz bohaterami serii komiksowych⁴. Także wieloletnie badania Marka Misiory pozwoliły na skatalogowanie wszystkich komiksów jakie ukazały się w Polsce i doprowadziły do powstania pracy pt. „Bibliografia komiksów wydanych w Polsce w latach 1905 (1859) - 1999 : albumy, magazyny, komiksy z gazet, książki o komiksie”⁵.

Niestety nie powstały jeszcze opracowania pozwalające na choćby pobieżny przegląd festiwalu w Polsce. W związku z tym musiałam bazować na relacjach z minionych festiwalu i nielicznych publikacjach zawierających opisy pojedynczych imprez np. „Contur Story”. W formułowaniu roli festiwalu komiksowych posiłkowałam się opiniami fanów na forach komiksowych, relacjami z festiwalu oraz własnymi obserwacjami.

Samo zjawisko fanów komiksu nie jest zbyt częstym przedmiotem badań i są one częścią badań nad rynkiem czytelnictwa w ogóle. Badania dotyczące typowo miłośników komiksu przeprowadziła m. in. Grażyna Lewandowicz i Anna Maria Krajewska (1997). Jednak skupione one były wokół czytelnictwa komiksów w szkołach i bibliotekach publicznych dla dzieci, oraz na klubach fanów zakładanych przez tych czytelników.⁶

W pracy ponadto wykorzystałam opracowania z zakresu literaturoznawstwa, czytelnictwa, medioznawstwa oraz socjologii. Opisując festiwale korzystałam głównie z artykułów zamieszczanych na komiksowych portalach internetowych takich jak Gildia (gildia.pl), Aleja Komiksu (komiks.nast.pl), forum o konwentach Poltergeist (polter.pl), oraz oficjalnych stron festiwalu komiksowych. Pomocne także były niektóre czasopisma z branży komiksowej takie jak „Produkt” czy „Zeszyty Komiksowe”. W części historycznej oparłam się na materiale zawartym w publikacjach książkowych m.in. K. T. Toeplitza, J. Szyłaka, W. Obremskiego, oraz A. Ruska.

³ J. Szyłak, *Komiks w kulturze ikonicznej XX wieku : wstęp do poetyki komiksu*. Gdańsk 1999

⁴ A. Rusek, *Leksykon polskich bohaterów i serii komiksowych*, Warszawa 2007

⁵ M. Misióra, *Bibliografia komiksów wydanych w Polsce w latach 1905 (1859*)-1999 : albumy, magazyny, komiksy z gazet, książki o komiksie*, Poznań 2010

⁶ A. M. Krajewska, G. Lewandowicz: *Miłośnicy komiksów. Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci. Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce i we Francji*. Warszawa 1997, s. 5-24

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy jest przypomnieniem najważniejszych wydarzeń z historii komiksu. Zostały w nim zawarte początki komiksu na świecie. Na drugą część rozdziału złożyły się dzieje komiksu w Polsce.

Rozdział drugi przybliży zagadnienie imprez o tematyce komiksowej. Definiuje festiwale, konwenty i inne wydarzenia. Opisane są w nim rodzaje imprez oraz podział samych festiwali komiksowych.

W rozdziale trzecim opisuję wszystkie najważniejsze wydarzenia kultury komiksowej o charakterze festiwalu. Przedstawiam w nim nie tylko same festiwale ale wszelkiego rodzaju imprezy takie jak spotkania, zloty, konwenty, czy przeglądy. Rozdział ten ma za zadanie przedstawić festiwale, które występują i występowały w Polsce. Pokazać czym się zajmują i jakie atrakcje wchodzi w skład programu każdej z nich. W jakim czasie, jak często i przez kogo są organizowane. Od jak dawna funkcjonują na rynku. Kto może w nich uczestniczyć i do kogo są skierowane.

W czwartym rozdziale pokazana jest rola imprez o tematyce komiksowej jako formy zrzeszania się fanów oraz promowania komiksu w społeczeństwie. Pierwsza część poświęcona jest znaczeniu jakie przypisuje się festiwalom. W drugiej części opisana jest rola festiwali w promowaniu komiksu ze względu na podejmowane działania.

1. Charakterystyka i historia komiksu

Od wielu lat wśród naukowców trwa spór dotyczący tego co można uznać za komiks. Czy każde opowiadanie za pomocą obrazków możemy nazwać komiksem? Według Toeplitza istnieją dwie możliwości odróżnienia komiksu. Pierwsza rozgranicza komiks od licznych przedstawień plastycznych posiadających elementy narracji, druga oddziela od komiksu ilustrację gazetową lub książkową.⁷

Caulton Waugh przekonywał w swojej pracy „The Comics” (1947), że z komiksem możemy mieć do czynienia tylko wtedy, gdy narracja jest przedstawiona za pomocą serii obrazków, tekst występuje wewnątrz obrazków, historyjka z tymi samymi bohaterami pojawia się cyklicznie, zatem nie może być mowy o jednorazowym opublikowaniu historyjki⁸.

„Komiks jest to ukształtowana na przełomie XIX i XX wieku, głównie w związku z rozwojem prasy, zwłaszcza amerykańskiej, szczególna forma graficznego powiązania rysunku i tekstu literackiego (jedności ikono-lingwistycznej), służąca rozwijaniu narracji lub obrazowaniu znaczeń, których czytelność jest możliwa w ramach tego powiązania, bez dodatkowych źródeł informacji; komiks występuje przeważnie pod postacią serii obrazków, powiązanych ciągłością czasową, przedstawiających działania powtarzających się postaci; komiksy rysowane są ręcznie, przez jednego lub kilku autorów, na papierze, a ich powielanie związane jest z technikami drukarskimi właściwymi prasie lub wydawnictwom ilustrowanym.”⁹

Ta definicja stworzona przez profesora Toeplitza choć wciąż najbardziej dokładna dzisiaj zaczyna się dezaktualizować. Komiks nie musi być rysowany na papierze, mamy przecież komiksy internetowe albo murale, a teraz nawet filmy komiksowe, takie jak „Jeź Jerzy”. Jest także nową techniką komunikowania, która wyrobiła sobie własne rozwiązania stylistyczne i metody obrazowania rzeczywistości. Odmian i sposobów nie sposób zliczyć bowiem komiks na świecie jest dziedziną stosunkowo nową, wciąż rozwijającą się i nie posiadającą jeszcze statusu nauki.

⁷ K. T. Toeplitz, *Sztuka komiksu*, Warszawa 1985, s. 17

⁸ A. Rusek, *Tarzan, Matolek i inni. Cykliczne historyjki obrazkowe w latach 1919-1939*, Warszawa 2001, s.8

⁹ K. T. Toeplitz, *Sztuka komiksu*, Warszawa 1985, s. 40

Inną definicję przedstawiają Jerzy Szyłak i Janusz Dunin. Według nich komiks „jest historią opowiedzianą za pomocą obrazków uzupełnionych tekstami narysowanymi. Istotę komiksu stanowi to, że jest on opowiadaniem narysowanym”¹⁰.

Mimo to wielu naukowców przejawia bardziej liberalną postawę i jak na przykład Pierre Couperie uważa, że jeśli jakieś dzieło nie posiada rysunków ujętych w ramki i „dymków” z dialogiem, to nie oznacza to, że nie należy do gatunku komiksowego¹¹.

Autor wielu prac o komiksach, m.in. „A History of the Comic Strip”, Maurice Horn był zdania, iż komiksem można nazwać nie tylko środki przekazu z narracją graficzną, ale także połączenia historyjek obrazkowych ze słowami¹².

Mimo różnic w definiowaniu wszyscy badacze się zgadzają co do tego, że twórcy komiksów mieli dwa zadania: opowiedzieć historyjkę za pomocą obrazków i nadać im pewien artystyczny charakter. Dlatego do komiksu zaliczane są cykliczne, kilku obrazkowe historyjki nazywane komiksami niemymi (ang.: mute strip; franc.: bande 7uquette).

Dziś Popularna Encyklopedia Mass Mediów przytacza taką definicję komiksu:

„Komiks to typ publikacji zamieszczany w czasopismach lub wydawany w postaci oddzielonej broszury, najczęściej o treści humorystycznej lub sensacyjnej. Charakterystyczną cechą komiksu jest przełożenie tekstu na cykl historyjek obrazkowych, których bohaterowie zaopatrzeni są w „chmurki” zawierające wypowiedzi wypływające z ich ust. Warstwa narracyjna ograniczona jest do niezbędnego minimum.”

Ta definicja choć bardzo aktualna i techniczna, nie obejmuje jednak całego zagadnienia komiksu. W dzisiejszej dobie wszechobecnych mediów, komiks przyjął wiele form. Gości w kulturze już nie tylko w postaci zwykłych historyjek obrazkowych, ale także jako szerokie pojęcie w niecodzienny sposób łączące w sobie literaturę, obraz a nawet film. Możemy go spotkać na każdym kroku, w formie internetowej, albo w służbie reklamie. Jednak jak zauważa Jerzy Szyłak „prawdziwy komiks istnieje poza kinem i poza ekranem komputera, nie można go również pokazać w telewizji.”

¹⁰ J. Szyłak, J. Dunin, *Komiks*. W: *Słownik literatury popularnej*. Red. Tadeusz Żabski Wrocław 2006, s

¹¹ K. T. Toeplitz, *Sztuka komiksu*, Warszawa 1985, s. 19

¹² A. Rusek, *Tarzan, Matolek i inni. Cykliczne historyjki obrazkowe w latach 1919-1939*, Warszawa 2001, s.8

Rozpowszechniany w postaci broszur i odcinków jest nierozrwalnym elementem kultury druku, która wciąż jeszcze nie ustępuje całkowicie miejsca mediom elektronicznym.¹³

¹³ J. Szyłak, *Komiks: Świat przerysowany*, Gdańsk 1998, s. 128

1. 1. Historia komiksu na świecie

Wielu naukowców skłania się ku twierdzeniu, że komiks można dostrzec w takich miejscach jak płaskorzeźby kolumny Trajana w Rzymie, tkanina z Bayeux we Francji, freski z XIII-wiecznej Bazyliki św. Franciszka w Asyżu¹⁴. Zwolennikiem takiej teorii jest francuski autor Gérard Blanchard, który przekonuje również, że komiks prócz dobrze wszystkim znanych ciągów obrazkowych, może przybierać rozmaite formy, na przykład spiralne, lub nieoddzielone od siebie i rozwijające się w ramach jednego obrazu jak na ilustracjach Michała Andriollego do „Pana Tadeusza”.

Na przestrzeni epok obserwujemy rozwijające się systemy komunikowania przez słuchanie, czytanie a także postrzeganie, szczególnie w dzisiejszych czasach zdominowanych przez środki audiowizualne. Wszelkie dopatrywania się komiksu w dziełach sztuki sprzed stuleci, a nawet rysunkach naskalnych pozostawionych przez ludzi prehistorycznych, dowodzą jedynie odwiecznej potrzeby opowiadania obrazkami, plastycznego przedstawiania rzeczywistości.

Jak każda dziedzina także komiks potrzebuje określonej granicy swych początków. Tutaj badacze zgodnie wskazują na późne lata XIX wieku. Okres ten wiąże się z rewolucją przemysłową, wynalazkami, a przede wszystkim rozwojem prasy masowej głównie amerykańskiej.

Protokomiksów należy dopatrywać się w tym wypadku w karykaturze politycznej pojawiającej się w prasie na przełomie XVIII i XIX wieku. Za ojca gatunku uważa się powszechnie Wilhelma Busha, niemieckiego autora wierszowanych opowiadań satyrycznych okraszonych rysunkami (m.in. „Max Und Moritz”). Jerzy Szyłak za głównego prekursora komiksu uważa szwajcarskiego malarza i karykaturzystę Rudolpha Töpffera, który w połowie XIX wieku tworzył i publikował pierwsze rysunkowe opowiadki, uzupełnione tekstami o charakterze dydaktycznym, adresowane przede wszystkim do dzieci. Wtórował mu XIX-wieczny grafik, malarz i rzeźbiarz francuski Gustave Dore, autor „Historii Świętej Rusi”, oraz pionierzy komiksu angielskiego: malarze William Hogarth i Thomas Rowlandson.

W Europie niedoceniony, komiks znalazł podatny grunt w Ameryce. Powodem tego była imigracja na tamte tereny ludności z całego świata, często nie tylko biednej ale i niewykształconej, nie umiejącej pisać i czytać po angielsku. Wszelkie informacje

¹⁴ J. Szyłak, *Komiks*, Kraków 2000, s. 8

łatwiej przyswajalne były w formie wizualnej. Duży udział miała tu działalność między innymi Thomasa Nasta, rysownika „Leslie’s Illustrated Newspapers”, twórcy symbolicznych już postaci Wuja Sama, czy amerykańskiej wersji Świętego Mikołaja. W związku z brakiem umiejętności powielania zdjęć w prasie, publiczność poznawała najważniejsze wydarzenia, z przebiegiem wojny włącznie, właśnie z rysunków tworzonych przez Nasta. Na rozwój popularności komiksu i samych gazet miała też walka konkurencyjna między dwoma potężnymi przedsiębiorstwami wydawniczymi Josepha Pulitzerza i Williama Randolpha Hearsta.

Za pierwszy komiks uważa się historyjkę obrazkową narysowaną przez Richarda Feltona Outcaulta pod tytułem „The Great Dog Show in M’Gogan’s Avenue”, która ukazywała się w USA od 1896 roku w „New York Journal”. Stała się bardzo popularna, a jej nazwę zmieniono na „Yellow Kid” (Żółty Bobas) od jednego z bohaterów ubranego w żółte wdzianko. Był to pierwszy codzienny komiks gazetowy.¹⁵

Do lat dwudziestych XX wieku komiksy w większości były tworzone jako zabawne historyjki obrazkowe w formie pasków, stąd ich nazwa „comic strip”. Nazwa ta jednak wiąże się z faktem, że opowiadania obrazkami były zabawą polegającą na łączeniu rysunku z cechami charakterystycznymi dla tekstu literackiego. Były to zwykle karykaturalne przedstawienia świata rzeczywistego. Lekkie i łatwe w odbiorze opowiadki cieszyły się coraz większym powodzeniem.

W latach dwudziestych królowały historyjki które wykreowały wiele znanych postaci takich jak na przykład Marynarz Popeye czy Olive Oyl, czyli bohaterów „Thimble Theatre”, autorstwa Elsie Crysler Segara. W Europie, a dokładnie w Belgii, komiks zaczął zjednywać sobie publiczność za sprawą Hergé’a i wykreowanej przez niego postaci dziennikarza Tintina.

Rok 1938, w którym wydano pierwszy album „Supermana” zapoczątkował modę na komiksy o superbohaterach, która mimo, że osłabła po wojnie to zagościła na stałe wśród ikon komiksowych.

Po wojnie nastąpił czas komiksów kryminalnych i horrorów, które jednak zostały zakazane przez cenzurę w 1954 roku. Rodzili się nowi bohaterowie, którzy pozwalali swobodnie rozwijać się innym gatunkom komiksu. Nastąpił „złoty wiek” komiksu, który pozwolił na wydawanie go w osobnych albumach i seriach broszur.

¹⁵ *Popularna Encyklopedia Mass Mediów*”. Red. Józef Skrzypczak. Poznań 1999, s. 245

1. 2. Dzieje komiksu w Polsce

Tak jak za granicą polski komiks powstał dzięki rozwojowi prasy. Jego początki są analogiczne do rozwoju komiksu na zachodzie. Pierwszy zestaw satyrycznych rysunków tworzył pod koniec XIX wieku malarz i rysownik Franciszek Kostrzewski. Część z nich ukazała się pod postacią kilku odcinkowych cykli. Publikowane były w czasopismach „Tygodniku Ilustrowanym” i „Kłosach” w formie rycin pod którymi widniały rymowane teksty z morałem.

W tym okresie powszechne były ilustracje prasowe i powieści w odcinkach zamieszczane na łamach prasy. Pierwszy komiks książkowy w Polsce był przedrukiem albumu Wilhelma Busha „Max und Moritz”, u nas znany jako „Wiś i Wacek” drukowany w fabrycznej Łodzi. Modne były rymowanki i piosenki podwórkowe, które w gazetach okraszano zabawnymi rysunkami.¹⁶

Komiksy przedwojenne ograniczały się do ilustracji popularnych piosenek podwórkowych i przedruków z gazet zagranicznych. Były to publikacje niskich lotów popularne głównie w środowisku robotniczym.

Pierwszy polskojęzyczny komiks był dziełem pisarza Kornela Makuszyńskiego i rysownika Mariana Walentynowicza. Było to „120 przygód Koziołka Matołka”, które ukazały się drukiem w 1933 roku nakładem Gebethnera i Wolffa. Album odniósł tak duży sukces, że dwa lata później wydano kolejne dzieło tych autorów pod tytułem „Przygody małpki Fiki-Miki”. Obie książeczki skierowane do dzieci były wzorowane na budowie komiksu Busha.

Większość przedwojennych komiksów była jednak przedrukami lub adaptacjami zagranicznych utworów. W 1935 roku w Warszawie powstało czasopismo „Świat Przygód. Ilustrowany tygodnik dla młodzieży”, w którym ukazywały się odcinki przygód Flipa i Flapa. „Świat Przygód” wyparł „Obrazkowy Tygodnik Przygód Ciekawych i Wesołych”. Była to gazetka wydawana przez łódzka spółkę wydawniczą „Republika”. W tym piśmie co tydzień można było obejrzeć rysunkową adaptację duńskiego filmu animowanego pod tytułem „Pat i Patachon”. Przygody tych samych bohaterów ukazywały się także na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”. „Republika”

¹⁶ J. Dunin, *Papierowy bandyta: książka kramarska i brukowa w Polsce*, Łódź 1974, s. 235

wydawała jeszcze dwa inne pisma – „Co tydzień powieść” i „Wędrowiec”- obie publikujące przedruki komiksów zachodnich, w szczególności „Tarzana”.¹⁷

Niestety polskie komiksy nie miały powodzenia u dorosłego czytelnika. Większy popyt notowano wśród odbiorców najmłodszych. Jednak po wojnie rynek zalały publikacje dla dzieci, nie rodzimych autorów, lecz przedruki z twórczości Walta Disneya. Powstały wydawnictwa zaawansowane graficznie, typograficznie i literacko. Były jednak o wiele droższe od krajowych publikacji, zatem niewielu mogło sobie na nie pozwolić. Polskie komiksy promowało czasopismo „Płomyk”, skierowane do dzieci i młodzieży. Jakkolwiek komiksy polskie dla dorosłych możemy policzyć na palcach jednej ręki. Jednym z tych które przetrwały był ukazujący się od 1948 roku na ostatniej stronie „Przekroju” komiks pod tytułem „Profesor Filutek” autorstwa Zbigniewa Lengrena. Był to komiks niemy, składający się z kilku czarno-białych obrazków, czasem z kolorowym akcentem. Ukazywał się przez ponad 50 lat, co dało mu miano najdłużej ukazującego się polskiego komiksu gazetowego.¹⁸

W Polsce Ludowej komiks był postrzegany przez władze jako produkt wrogi polityki. Sztuka podporządkowana cenzurze miała propagować treści poprawne politycznie.

„Nie zakazy i nie milczenie na temat komiksu przyczyniły się do nieznajomości tego gatunku w Polsce, ale właśnie wprężenie go w służbę komunistycznej ideologii”¹⁹.

Od 1954 roku czasopisma młodzieżowe publikowały historyjki obrazkowe opowiadające głównie o losach przodowników pracy czy partyzantów komunistycznych. Mimo ograniczeń narzucanych przez władzę komiks polski się nie załamał. Mało tego powstało wiele prac które stały się wzorem do naśladowania dla następnych pokoleń komiksarzy. Henryk Jerzy Chmielewski przekonywał, że komiks „ucząc – bawi, bawiąc – uczy” publikując na łamach „Świata Młodych” pouczające przygody dwóch harcerzy próbujących ucłowieczyć szympansa. Komiks ukazywał się od 1957 aż do dziś, nakładem kilku wydawnictw.

Kolejną postacią ważną dla komiksu polskiego był Janusz Christa nazywany dziś ojcem polskiego komiksu. Od 1957 roku rysował on przygody dzielnych

¹⁷ Dunin Janusz, *Prolegomena do „komiksologii”*. W: Studia o komunikacji, Łódź 2004, s. 173

¹⁸ W. Obremski, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945-2003)*, Toruń 2005, s. 38

¹⁹ J. Szylak, *Komiks: Świat przerysowany*, Gdańsk 1998 s. 133

słowiańskich wojów Kajka i Kokosza, a także analogicznych do nich postaci Kajtka i Koka, umiejscowionych w czasach współczesnych²⁰. Początkowo tworzył tylko na zamówienie regionalnej gazety gdańskiej „Wieczór Wybrzeża”, lecz przedruki w innych gazetach i w końcu wydanie osobnych albumów przyniosło mu wieczną sławę.

W Polsce Ludowej tworzyli również tacy artyści jak znany ilustrator książek dla dzieci Bogdan Butenko który wykreował także własne dzieła m.in. przygody Gapiszona, Gucia i Cezara, książeczkę „Tygrys na osiem pięter” i wiele innych. Od 1973 roku w „Świecie Młodych” przygody Kudłaczka i Bąbelka rysował Tadeusz Baranowski, przysły mistrz groteski, grafik, a także ilustrator książek dla dzieci .

Był to także czas gdy Krzysztof Teodor Toeplitz był redaktorem naczelnym „Szpilek” (1969-1975). Na ich łamach ukazywały się najpopularniejsze komiksy zachodnie w odcinkach, amerykańskie komiksy undergroundowe oraz prace Andrzeja Czeczota, Andrzeja Mleczki, Andrzeja Krauzego, Andrzeja Dudzińskiego, i Sławomira Mrożka.

Zarówno przez czytelników jak i naukowców komiks był uważany za twórczość o niskiej wartości artystycznej, a nawet jako literatura przeznaczona tylko dla dzieci. Dopiero w latach 70-tych zwiększyło się zainteresowanie komiksem jako problemem badawczym. Pojawiła się kwestia stworzenia nowej definicji komiksu, którego rozwiązania podjął się Toeplitz.²¹

W końcu lat 70-tych tytuły zagraniczne wydawano w bardzo małych ilościach i z dużym opóźnieniem. Niedobór komiksów francuskich czy amerykańskich próbował rekompensować komiksowy magazyn „Relax”, z którym współpracowało wielu legendarnych dziś autorów, jak Tadeusz Baranowski, czy Janusz Christa.²² Dla „Relaxu” pracowali także mistrzowie komiksu realistycznego czyli Bogusław Polch, Jerzy Wróblewski i Grzegorz Rosiński. Tych trzech artystów łączy tworzenie komiksu o przygodach dzielnego funkcjonariusza MO, Kapitana Żbika, polskiej wersji Jamesa Bonda. Pierwszy z nich znany jest jako twórca „Funky Kovala”, drugi jest uważany za mistrza polskiego komiksu historycznego. Ostatni, czyli Grzegorz Rosiński, sławę zdobył tworząc z francuskim scenarzystą Jean'em van Hamme postać wojownika Thorgala, obecną na rynku już od ponad trzydzieści lat. Właśnie Rosiński jest jednym z niewielu polskich twórców komiksów, którzy zdobyli sławę na skalę ogólnoeuropejską.

²⁰ W. Obremski, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945-2003)*, Toruń 2005, s. 26

²¹ J. Szyłak, *Komiks w kulturze ikonicznej XX wieku : wstęp do poetyki komiksu*. Gdańsk 1999 s. 51

²² W. Orliński, *Dekada w komiksie – Polska*, „Gazeta Wyborcza” Gazeta Wyborcza 05 stycznia 2011, s. 14

Wprowadzenie stanu wojennego przyniosło załamanie całego rynku wydawniczego, w związku z tym także i komiksowego. Cenzura spowodowała początkowo ograniczenie wydawania komiksów, a nawet likwidację magazynów „Relax” i „Alfa”. Także autorzy nie mieli lekkiego życia, część wyjechała szukać szczęścia za granicą, wielu zarzuciło pracę artystyczną mając się zajęć przynoszących większy, jeśli nie jakikolwiek dochód.

Po zniesieniu stanu wojennego rynek komiksowy długo nie mógł się odbudować. Wznawiano w dużych nakładach „Kajki i Kokosze” Christy, przygody „Tytusa, Romka i A’Tomka” Chmielewskiego, a komiksy Tadeusza Baranowskiego zbierano i drukowano w formie albumów. Polskie wydawnictwa nie miały pomysłu na reaktywację koncepcji wydawniczej dotyczącej komiksów.

W roku 1989 wraz z upadkiem komunizmu w Polsce nastąpił szereg zmian, które spowodowały między innymi wysoką inflację cen, mającą także wpływ na sektor komiksu. Przyzwyczajeni do publikowania wysokich nakładów (przynajmniej 100 tysięcy egzemplarzy) wydawcy nie byli przystosowani do gwałtownego załamania się rynku dystrybucji. Drukowanie historyjek komiksowych coraz gorszych graficznie i treściowo osłabiło zainteresowanie czytelników. Komiksy pochodzące ze zbyt dużych nakładów jeszcze przez długie lata zalegały zapomniane w kątach księgarni. Historyjki komiksowe w lepszym lub gorszym wydaniu można było spotkać we wszelkiego rodzaju prasie.²³

Przełom mentalny, polityczny i gospodarczy w latach 1989- 1990, a przede wszystkim prywatyzacja wydawnictw przyniosła nową erę na rynku komiksowym. Powstawały nowe wydawnictwa specjalizujące się w publikacji komiksu, z których pierwsza była oficyna "Orbita". Ważnym punktem jest też stworzenie magazynu „Komiks-Fantastyka” (potem pod zmienioną nazwą „Komiks”), który od 1988 rzetelnie pełnił rolę propagatora komiksu. W 1993 dołączyło do niego drugie ważne i ukazujące się do dziś pismo „AQQ”.

Lata dziewięćdziesiąte to także okres pojawienia się na polskim rynku przedruków z zachodnich serii komiksowych o superbohaterach, na przykład „Spider Men”, „Batman”, „Supermen”. Monopolistą w tym zakresie było wydawnictwo TM-Semic. Na rynek polski wprowadzono także takie tytuły jak „Tintin” Hergé’a, „Lucky

²³ W. Birek, *Wielce obiecujący kryzys (Komiks w Polsce lat dziewięćdziesiątych)*, 1995 Nagłos nr 20, s.143-158

Luke”, „Smurfy” oraz kultowy dziś „Asteriks” René Gościnnego i Alberta Uderzo. Popularne było także piśmko dla dzieci „Kaczor Donald”.

O poziomie polskiego komiksu lat dziewięćdziesiątych może świadczyć fakt, że dla badaczy komiks ten był mniej wart od romansów z serii „Harlequin”²⁴. Według profesora Szyłaka komiks tamtego okresu nie miał w sobie wystarczającej siły i wartości by zwalczyć kryzys. Nie pomagał także brak środków finansowych na jego promocję. Dopiero w 1999 roku wydawnictwo Egmont stworzyło pismo „Świat Komiksu” na łamach którego zaczęły ukazywać się ambitniejsze pozycje niż dotychczas. To wydarzenie było motorem dla rozwoju nowej ery komiksu w naszym kraju. Jeszcze przez kilka lat Egmont był monopolistą w wydawaniu komiksów, a szczególnie we wznowianiu starszych albumów „Kapitana Klossa” Mieczysława Wiśniewskiego (od 2002 roku), „Kajka i Kokosza” Janusza Christy (od 2003 roku), „Kapitana Żbika” (od 2005 roku), a nawet komiksy Henryka Chmielewskiego. Inne wydawnictwa za przykładem Egmontu zaczęły powoli przekonywać się do ambitnego komiksu. Powstało także wiele wydawnictw specjalizujących się w publikowaniu albumów komiksowych. Pojawiły się nowe komiksy promujące swoich twórców. Tomasz Lew-Leśniak, Rafał Skarżycki, Michał „Śledź” Śledziński, Krzysztof Gawronkiewicz – to nazwiska nowych artystów pierwszego dziesięciolecia XXI wieku będących nadzieją komiksu polskiego.

²⁴ J. Szyłak, *Komiks: Świat przerysowany*, Gdańsk 1998 s. 144

2. Imprezy o tematyce komiksowej

Dzieje festiwali komiksowych w Polsce są niezwykle krótkie. Do końca lat osiemdziesiątych nikt w Polsce nie słyszał o nich, ani nie próbował stworzyć imprezy dotyczącej komiksu. Początki większego zainteresowania tą dziedziną można raczej wiązać z czasopismami branżowymi niż zjazdami miłośników. Początkowo entuzjaści historyjek obrazkowych organizowali amatorskie giełdy komiksów, na których można było wymieniać się komiksami. Jednak takie inicjatywy były znane jedynie w środowisku komikarzy i nie wychodziły do szerszej publiczności. Dopiero na początku lat dziewięćdziesiątych powstała pierwsza tego typu impreza nazwana Konwentem Twórców Komiksu²⁵. Nie odniosła ona spektakularnego sukcesu, bowiem na spotkanie przybyło około trzydzieści osób, ale była momentem przełomowym w historii promocji sztuki komiksu. Co ważne konwent ten nie tylko nie zniknął, ale z roku na rok rozwijał się i zyskiwał coraz większą popularność w świecie komiksowym. Jeszcze przez kilka późniejszych lat nie działo się nic co wskazywałoby na to że powstanie kolejna cykliczna impreza tego typu. Trzeba było czekać do roku 1997 kiedy to powstały Podkarpackie Spotkania z Komiksem. Powoli, dzięki determinacji zapaleńców, hojności sponsorów i wierności publiczności, zaczęła się nowa era w historii komiksu, który próbował dotrzeć do większej liczby odbiorców.

²⁵Więcej o pierwszym Konwencie Twórców Komiksów w rozdziale 3.1.1

2. 1. Rodzaje wydarzeń

„Słownik Współczesnego Języka Polskiego” tak tłumaczy pojęcie festiwalu:

Festiwal to „impreza artystyczna z zakresu muzyki, teatru, filmu, plastyki itp., zwykle cykliczna, będąca przeglądem osiągnięć w danej dziedzinie, często ujęta w ramy konkursu”²⁶.

Jest to definicja bardzo uogólniona. Festiwal komiksowy zawiera bowiem więcej elementów. Jest to swego rodzaju święto komiksu, niejednokrotnie trwające kilka dni, na którym prezentowany jest często dorobek wielu artystów z tej dziedziny. Twórcy komiksów spotykają się z fanami, podpisują albumy, wygłaszają prelekcje i wykłady. W takich wydarzeniach uczestniczą także badacze i teoretycy gatunku, którzy przedstawiają swoje poglądy i doświadczenie wypracowane w wielu latach badań.

Podczas imprez komiksowych są prezentowane nowości wydawnicze oraz same wydawnictwa. Tradycją są też wystawy i wernisaże zarówno znanych postaci, jak i młodych, początkujących rysowników. Program takich imprez zwykle przewiduje rozmaite atrakcje dla uczestników jak konkursy z nagrodami, warsztaty prowadzone przez autorów, na których można poznać tajniki pracy ilustratora czy grafika. Są pokazy filmów, dyskusje, a coraz większą popularnością cieszą się prezentacje multimedialne. Nieodłączną częścią są także targi komiksów.

Ilość atrakcji jest uzależniona od wielu czynników. Głównym są sponsorzy, czyli budżet, przy czym im większy budżet tym więcej możliwości realizacji planów organizatorów. Jednak nie tylko nieograniczona wyobraźnia twórców festiwalu ma tu znaczenie. Ważnym elementem jest oczywiście publiczność. Aby dopisała niezbędna jest reklama. Jednak promocja takich imprez jest wciąż ich piętą Achillesową. Od samych początków można zaobserwować niską współpracę z mediami ogólnokrajowymi. Zwykle wzmianki są zamieszczane w prasie branżowej, sporadycznie w regionalnej. Najczęściej o nadchodzącym wydarzeniu można dowiedzieć się z plakatów rozwieszanych w mieście festiwalu, na portalach komiksowych, lub pocztą pantoflową wśród stałych bywalców. Nie pomaga to ani rozpowszechnianiu takich imprez, ani promowaniu komiksu w społeczeństwie.

²⁶ *Słownik Współczesnego Języka polskiego* Red. B. Dunaj T. 1, wyd. II, Warszawa 2000

Jednocześnie z festiwalami tworzone są imprezy pod nazwą konwentów. Słowniki przeważnie podają definicję konwentu jako „organu pomocniczego w parlamencie,.. zgromadzenia zakonnego, klasztoru lub zebrania, zgromadzenia”²⁷. Dostyc lakoniczna definicja sprawia, że konwenty fanów w ogóle najbardziej zbliżone są do ostatniego z tych znaczeń. Określenie „konwent” swoje źródło ma w angielskim słowie *convention*, oznaczającym konwencję, zjazd, zwołanie. Nazywa się w ten sposób zjazdy fanów szczególnie fantastyki, gier fabularnych, mangi i anime. Potocznie zwane są konami.

Najczęściej konwenty nie mają jednego tematu przewodniego, ale przybierają formę łączącą wiele działów. Na jednym konwencie mogą współistnieć ze sobą panele wszelkiego rodzaju gier, z panelami fantastyki, filmów, mangi i anime (zwykle i tak odbywające się razem) a także sekcje komiksowe.

Konwent budową jest zbliżony to festiwalu. Przeważnie odbywa się według przygotowanego programu, na który składa się wiele wydarzeń artystycznych. Są zatem prelekcje tematyczne, spotkania z mniej i bardziej znanymi osobistościami, w tym wypadku z dziedziny komiksu. Tak jak na festiwalu można obejrzeć wystawy prac artystów, wziąć udział w warsztatach, wymienić poglądy podczas paneli dyskusyjnych, czy powiększyć kolekcję zaopatrzając się w nowości na giełdzie komiksowej.²⁸

Konwenty podobnie jak festiwale mogą być jednodniowe lub trwać trzy czy nawet pięć dni. Zwykle organizowane są w weekendy, szczególnie długie, dlatego ferie czy lato to najdogodniejsze pory dla takich imprez.

Istnieją zarówno małe, regionalne konwenty jak i wielkie kilkudniowe, szczegółowo zaplanowane wydarzenia. Są takie festiwale, które z roku na rok przyciągają coraz większą liczbę fanów, z całej Polski, a w kilku wypadkach nawet z zagranicy. Powstają swego rodzaju zgrupowania szczególnie aktywnych miłośników komiksu, które nazywa się fandomami. Określenie to pochodzące z języka angielskiego, jeszcze kilka lat temu zarezerwowane było dla miłośników fantastyki, czy gier RPG. Dzisiaj funkcjonuje już raczej jako ogólne określenie społeczności fanów, którzy z zapałem poświęcają się swoim pasjom, są członkami klubów oraz bardziej lub mniej formalnych organizacji.

²⁷ *Słownik Współczesnego Języka polskiego* Red. B. Dunaj T. 1, wyd. II, Warszawa 2000

²⁸ Podstawowe informacje o konwentach <http://fandom.eu/2009/podstawowe-informacje-o-konwentach/>

Nie ma granicy wiekowej, poza nielicznymi wyjątkami, pozwalającej na uczestniczenie w festiwalu. Zatem można na nim spotkać zarówno młodzież licealną i studentów, jak i starszych wielbicieli komiksów.

Ciekawym zjawiskiem charakteryzującym festiwale komiksowe, jest ich szczególna atmosfera. Ktoś kto jest na konwencie komiksowym pierwszy raz może odnieść wrażenie że wszyscy się dobrze znają. Bywalcy konwentów przejawiają duże poczucie przynależności do wspólnoty. Są uczynni, mili dla współuczestników, ogólnie zauważalne jest zjawisko masowej integracji. Dzięki tym cechom konwent jest szansą do zawarcia nowych znajomości. Często właśnie taka impreza jest jedną z niewielu okazji kiedy można spotkać znajomych poznanych w Internecie, lub na poprzednich konwentach, mieszkających w najbardziej odległych od siebie zakątkach kraju.

W Polsce imprezy komiksowe są z reguły bezpłatne, poza wyjątkami kiedy trzeba uiścić symboliczną opłatę na przykład za wejście na pokaz filmowy. Zwykle także wszelkie aspekty takiej imprezy są dostępne dla wszystkich odwiedzających. Trzeba się także liczyć z tym, że im większe wydarzenie, tym bardziej prawdopodobne, że przyjadą na nią ludzie z całego kraju. W większych imprezach, odbywających się przez kilka dni, jak w Łodzi czy Gdańsku, organizatorzy dbają o to by zapewnić uczestnikom tanie noclegi. Jednak planując wyjazd warto wcześniej zarezerwować sobie miejsce w jakimś hotelu, czy schronisku.

Obok festiwali i konwentów istnieją także pokrewne imprezy pod nazwą spotkań lub zlotów.

Spotkania są imprezami mniejszymi niż festiwale, zwykle organizowanymi regionalnie. Zwykle są urządzane przez przy bibliotekach i domach kultury, nie tak jak festiwale, które powstają także przy szkołach i uniwersytetach. Zloty różnią się od spotkań jedynie tym, że są organizowane dla wyłącznie dla fanów i przez fanów, nie uczestniczą w nich raczej osoby spoza środowiska komiksowego.

Tworzone są także przeglądy komiksowe. Odbywają się w formie wystaw, prezentacji twórczości autorów komiksów. Jednak w Polsce funkcjonują one raczej pod patronatem większych imprez jako część całości, czasem promują festiwal, a rzadko są prezentowane jako osobne wydarzenia.

Pojęcia konwentu i festiwalu są terminami stosowanymi dziś wymiennie, szczególnie w tak niszowej dziedzinie jaką jest komiks. Łączy je wiele wspólnych cech, jednak festiwale kojarzą się z bardziej luźną atmosferą i jak sama nazwa wskazuje, świętem komiksu. Natomiast konwenty są postrzegane za bardziej oficjalne, formalne, przeznaczone dla ludzi poważniej interesujących się komiksem, na których można dyskutować z prawdziwymi znawcami, nie tylko samych komiksów, ale i nurtów pojawiających się w tej dziedzinie.

Wszystkie imprezy komiksowe w Polsce mają podobny schemat. Żadna nie specjalizuje się w jakiejś dziedzinie komiks bowiem już sam komiks jest produktem niszowym. Można natomiast wyróżnić kilka nurtów imprez komiksowych występujących w naszym kraju:

- Pierwszą formą są festiwale dotyczące jedynie komiksu. Są to imprezy których przedmiotem jest jedynie komiks. Wszystkie wydarzenia wchodzące w skład danego festiwalu są tworzone na potrzeby i dla miłośników komiksów. Wszelkie działania biorące w nich udział są związane z komiksem i jego twórcami. Takimi są na przykład imprezy w Łodzi i Gdańsku.
- Kolejne możemy wyróżnić imprezy, których tematem przewodnim jest komiks, połączone z mniejszymi imprezami dotyczącymi japońskiej sztuki mangi i anime. Tutaj tematyka jest zbliżona, bowiem manga to japoński komiks, a anime to japońskie filmy i seriale animowane często wzorowane na komiksach lub będące dla nich inspiracją.
- Następne są imprezy komiksowe połączone z konwentami miłośników gier. Zwykle takie konwenty zrzeszają fanów gier komputerowych, RPG, a także gier figurowych. Na tego typu imprezach można uczestniczyć we wszelkich atrakcjach przygotowanych w panelu gier, ale także korzystać z tych dostępnych w panelu komiksowym. Czasami występują także mieszanki festiwali komiksowych z konwentami gier i festiwalami fantastyki. Niestety takie połączenia festiwali utrwalają wciąż żywy stereotyp odbiorcy komiksu jako fanatyka gier komputerowych, siedzącego w zaciszu domowym, w okularkach i rozciągniętym podkoszulku.

W latach dziewięćdziesiątych wszelkiego typu imprezy dotyczące komiksu były rzadkością. Dopiero w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku można zaobserwować większą ilość organizowanych festiwali.

3. Konwenty i festiwale komiksowe w Polsce

W dzisiejszych czasach komiks jest nieodłącznym elementem zarówno kultury popularnej jak i undergroundowej. Od wielu lat komiks egzystuje na pograniczu literatury, sztuki malarskiej i dowcipu. Wielu uznawało go za kiczowaty czy tandetny, nie mogący sprostać definicji sztuki. Istnieje wiele stereotypów odnośnie komiksu. Przede wszystkim, że jest przeznaczony dla dzieci. Mimo momentów w historii kiedy komiks dziecięcy przeważał w księgarniach, to od samych początków był on przeznaczony przede wszystkim dla dorosłych. Być może to jego prosty język i wizualizacja zdarzeń sprawiła, że stał się również dogodną formą wykorzystywaną w literaturze dziecięcej. Mimo to gdyby zapytać zwykłego człowieka, nie mającego styczności, o pierwsze skojarzenia z komiksem zapewne wymieniłby popularnego „Kaczora Donalda” albo serię „Witch”. A już na pewno nie przyszłoby zwykłemu śmiertelnikowi do głowy, że mogą istnieć nie tylko kluby fanów, ale także coroczne imprezy z krótką lecz bogatą historią i tradycją.

Komiks nie przetrwałby, a już na pewno nie rozwinął się bez dobrej promocji. Jednym ze sposobów propagowania komiksu są właśnie różnego rodzaju imprezy do których zaliczamy festiwale, konwenty, spotkania, zloty, czy przeglądy. Ich znaczenie jest kluczowe dla wielu aspektów kultury, zarówno artystycznych, jak i społecznych. Festiwale istnieją bowiem przede wszystkim po to by zrzeszać, gromadzić i jednoczyć miłośników wszelkiego rodzaju historyjek obrazkowych. Tworzone zazwyczaj przez zagorzałych fanów komiksu, których wysiłki są często okupione nie lada wysiłkiem. Wielki zapał w przezwyciężaniu trudności związanych z organizacją takiej imprezy jest godny najwyższego podziwu. Potrzeba wiele samozaparć, nie tylko po to by doprowadzić do jej powstania, lecz także do tego by stała się stałym i istotnym punktem w kalendarzu wydarzeń kulturalnych.

Dzieje polskich festiwali komiksowych są dosyć krótkie. Jest to zagadnienie na tyle nowe że nie powstały dotychczas żadne publikacje, w których zebrano by chociaż najważniejsze wydarzenia.

3. 1. Imprezy cykliczne

3. 1. 1. Imprezy trwające

Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi

Pierwszy zjazd twórców i miłośników komiksu miał miejsce 2 lutego 1991 r. w Kielcach, w pałacyku Zielińskich. Był to **I Konwent Twórców Komiksu** stworzony przez twórców i fanów komiksu dla twórców i fanów komiksu. Wydawca i miłośnik gatunku Robert Łysak opublikował bowiem na łamach czasopisma branżowego „Komiks Fantastyka” apel by robić wspólnie komiksy. Na ogłoszenie odpowiedziało około trzydziestu początkujących lub mało znanych rysowników, którzy wystawili na konwencie swoje prace, i wysłuchali kilku prelekcji. Cała impreza miała jak widać charakter dosyć kameralny w porównaniu z dzisiejszymi festiwalami.

Na kolejną edycję już nie w Kielcach ale w Łodzi nie trzeba było długo czekać. Już 28 września tego samego roku Łódzki Dom Kultury zorganizował **II Ogólnopolski Konwent Twórców Komiksu**. Tym razem czynny udział w wydarzeniu brała publiczność, której poprzednio zabrakło. Dodatkową różnicą była też giełda wydawnictw komiksowych oraz większa różnorodność wystaw, zarówno konkursowej jak i klasyków polskiego komiksu. Oprócz znanych autorów takich jak Grzegorz Rosiński, Bogusław Polch czy Jerzy Wróblewski można było obejrzeć prace artystów skupionych wokół łódzkiej grupy „Contur”²⁹. Dużą część konwentu poświęcono ówczesnej sytuacji na polskim rynku komiksowym.

Rys. 1 . Plakat II Ogólnopolskiego Konwentu Twórców Komiksu w Łodzi
Źródło: <http://www.komiks.gildia.pl>

²⁹ *Contur story* / [red. Piotr Kasiński, Tomasz Tomaszewski]. - Łódź : Stowarzyszenie Twórców "Contur", 2009, s. 23

Mimo iż łódzki konwent nie był początkowo imprezą masową, to z roku na rok publiczności przybywało. Konwent ten, jakkolwiek wciąż niedoskonały, był wtedy jedyną tego typu imprezą w kraju, więc siłą rzeczy kształtował i wychowywał publiczność komiksową. Dzięki niemu młodzi, niedoświadczeni artyści mieli szansę zaistnieć w świecie sztuki.

Powoli, z lekkim oporem, mimo małego rozreklamowania w mediach Ogólnopolski Konwent Twórców Komiksu stawał się silniejszy i obfitował w coraz to nowe atrakcje. W roku 1999 został przemianowany na Międzynarodowy Festiwal Komiksu. Z biegiem lat festiwal stał się największą imprezą komiksową w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej, której przypisuje się miano „stolicy polskiego komiksu”. Przyciąga co roku kilkutysięczną rzeszę fanów, a to za sprawą gości specjalnych, takich jak: Janusz Christa, Bogusław Polch, Grzegorz Rosiński, Henryk Jerzy Chmielewski, Tadeusz Baranowski i wielu innych. Często są to twórcy zagraniczni, jednak wciąż przeważają rodzimi.³⁰

Od 1991 roku organizowany jest w tym samym mieście, czyli w Łodzi przez te same instytucje, czyli Stowarzyszenie Twórców „Contur” i Łódzki Dom Kultury. Na uczestników czekają takie atrakcje jak: spotkania publiczności z autorami polskimi i zagranicznymi, jak również z wydawcami, warsztaty twórcze, wystawy, „komiks session”, czyli rysowanie na żywo i wiele innych. Kiermasze komiksów są bogate w dzieła z wielu krajów, zarówno nowe jak i antykwaryczne, często białe kruki. Od 2009 roku festiwal poszerzono o panel gier komputerowych, co znowu spowodowało zmianę nazwy na Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier. W ramach strefy gier odbywają się turnieje, prezentowane są gry i nowinki technologiczne. Rozbudowywane są także imprezy towarzyszące takie jak spotkania entuzjastów gier planszowych, RPG, figurkowych i innych. Festiwal w Łodzi jest także ważnym miejscem dla fanów mangi, anime i w ogóle komiksu japońskiego którzy uczestniczą w podfestiwalu Manga Corner.

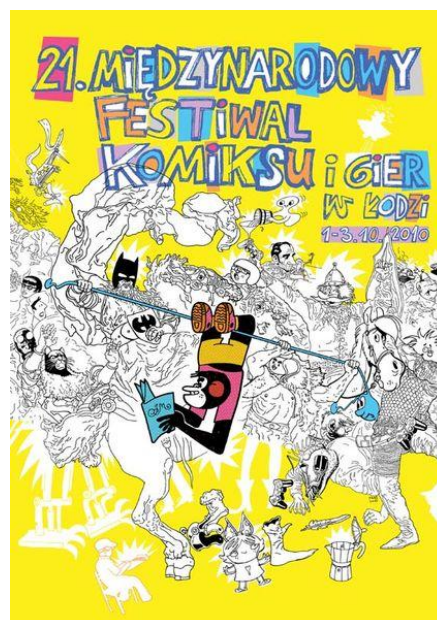
Od 1992 roku nieodłącznym elementem MFKiG jest konkurs na krótka formę komiksową organizowany co roku pod jej patronatem. W konkursie tym uczestniczą stale Czesi i Rosjanie, natomiast rzadziej Austriacy, Niemcy i Brytyjczycy oraz okazjonalnie artyści z Japonii, Malesji czy Brazylii. Komiksy o dowolnej tematyce, nie przekraczające 8 stron są prezentowane na wystawach, a nieliczne uwieczniane w

³⁰ Wojciech Obremski, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945-2003)*, Toruń 2005, s. 112

katalogu. Najlepsza praca nagradzana jest statuetką Grand Prix oraz nagrodą specjalną jaką jest wyjazd na festiwal komiksu w Angouleme, ufundowaną przez Ambasadę Francji. Przyznawane są także trzy kolejne nagrody, a trzy prace otrzymują wyróżnienia.

Rys. 2. Logo Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi Źródło: <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/mfk/2009>

Rys. 3. Plakat Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi z 2010 roku. Źródło: <http://komiksfestiwal.com/galeria/?album=1&gallery=2>

MFKiG próbuje mieć charakter naukowy, bo nie istnieje jeszcze nauka o nazwie „komiksologia”, którą szastają organizatorzy festiwali komiksowych. W ramach festiwalu rysownik Krzysztof Skrzypczyk organizuje od 2001 roku Sympozjum Komiksologiczne przyciągające badaczy komiksu z kraju i ze świata. Wygłaszane są na nim referaty i wykłady zgodnie z podanym tematem przewodnim. Zamieszcza się je potem w specjalnej antologii. Sympozjum porusza tematy nie tylko z zakresu teorii komiksu, ale także dotyczące wszelkich dziedzin pokrewnych komiksowi oraz jego funkcjonowaniu i sytuacji w Polsce i na świecie.

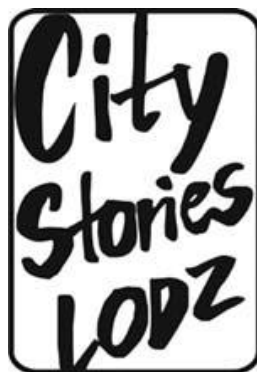
Mimo iż oficjalnie MFKiG odbywa się co roku przez 3 dni w październiku, to przez cały rok prace twórców prezentowanych na festiwalu jeżdżą z zagranicznymi wystawami promując polskich artystów na całym świecie.³¹

Pod patronatem MFKiG w 2006 roku powołano do życia dwa międzynarodowe projekty. Pierwszy z nich, City Stories, to konkurs którego uczestnicy mają za zadanie

³¹ Oficjalna strona MFKiG, dział o festiwalu <http://komiksfestiwal.com/o-festiwalu/> [dostęp 26 kwietnia 2011]

stworzyć krótką historię obrazkową o Łodzi lub z nią związaną. Pomysłodawcą konkursu jest dyrektor MFKiG Adam Radoń. Co roku także ze współpracy artystów polskich i zagranicznych powstają albumy. Od początku trwania projektu powstały:

- Rok 2006 - praca duetów polsko-rosyjskich zaowocowała albumem zatytułowanym „Pierwsze opowieści”
- Rok 2007 – wynikiem współpracy artystów polskich i brytyjskich był album pod tytułem „Łódzkie legendy. Pamięci Księżego Młyna”, w którym zostały zobrazowane łódzkie legendy o najstarszej części miasta – Księżym Młynie.
- Rok 2008 – powstał album „Rekonstrukcje”, w którym artyści polscy wraz z francuskimi przedstawili Łódź w czasie przebudowy mentalnej i infrastrukturalnej.
- Rok 2009 – artyści polscy współtworzyli z włoskimi album „Łódź za 30 lat”.
- Rok 2010 – okazji 600 rocznicy bitwy pod Grunwaldem stworzono specjalną antologię zatytułowaną „Grunwald 1410-2010”, której premiera odbyła się podczas obchodów rocznicy bitwy w plenerze na polach Grunwaldu. Podobnie jak poprzednie albumy została ona wydana w dwóch językach, tym razem w polskim i litewskim.³²
- Kolejną odsłoną projektu ma być album o Łodzi stworzony przez rysowników polskich i portugalskich.

Rys. 4. Logo projektu City Stories
Źródło: <http://komiksfestiwal.com/projekty/>

Drugim projektem powołanym w tym samym czasie przy MFKiG jest The Big Boat Of Humour. Jego inicjatorem jest Jakub Wiejacki ze Stowarzyszenia Twórców „Contur”. Jest to międzynarodowy konkurs na rysunek satyryczny. Wg organizatorów

³² Oficjalna strona MFKiG, dział: Projekty <http://komiksfestiwal.com/projekty/> [dostęp 26 kwietnia 2011]

jego celem jest zobrazowanie paradoksu Łodzi, który tworzą herb i nazwa, bo przecież nie leży ona ani nad jeziorem, morzem czy większą rzeką. Co roku konkurs jest prowadzony pod innym tytułem przewodnim: 2006 - "Łódź", 2007 - "Przekroczyć horyzont", 2008 - "Łodzią na połów", 2009 - "Miasto w przebudowie". Jury przewodniczy zawsze jeden ze znanych polskich satyryków, niekoniecznie rysownik. Konkurs ogłaszany jest na początku roku, prace można nadsyłać do końca kwietnia, a nagroda główna 10 tys. zł wręczana jest podczas święta Łodzi w maju. Wybrane prace trafiają na pocztówki sprzedawane lub rozdawane jako gadżety w hotelach i kawiarniach. Projekt jest także zaangażowany w akcję charytatywną, bowiem dochody ze sprzedaży kubków z wizerunkami wybranych prac SA przeznaczone są właśnie na cele dobroczynne.³³

Rys. 5. Logo projektu The Big Boat of Humour
Źródło: <http://komiksfestiwal.com/projekty/>

Festiwal w Łodzi prowadzi także innym przedsięwzięciom. Od 7 grudnia 1996 r. pod patronatem MFKiG w Łódzkim Domu Kultury odbywała się kameralna „Gwiazdka z komiksem” przeznaczona dla lokalnej społeczności. Prezentowane były na niej wystawy, giełda komiksu, wykłady krytyków i twórców komiksu a także rysowanie komiksów na żywo. Niestety „Gwiazdka” ostatni raz odbyła się w 2003 roku.

Od 20 maja 1995 r. grupa „Contur” wraz z Łódzkim Domem Kultury organizowała Warsztaty Komiksowe połączone z Targami Komiksu. Była to szansa dla młodych i niedoświadczonych grafików i artystów poznać tajniki pracy zawodowców. W 2004 roku warsztaty te wraz z targami zostały włączone do programu Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier.

Mimo tak wielu atrakcji imprezie towarzyszy wciąż zbyt mała promocja w mediach. Liczba sponsorów wciąż jest niestabilna. Faktem jest jednak, że mimo

³³ Oficjalna strona konkursu The Big Boat Of Humour <http://www.bigboatofhumour.com/about.php> [dostęp 26 kwietnia 2011]

niedociągnięć Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier jest po dziś dzień najstarszym i najważniejszym wydarzeniem komiksowym w kraju.

Bałtycki Festiwal Komiksu GDAK (Gdańskie Spotkania Komiksowe)

Koniec lat dziewięćdziesiątych był okresem kolejnego ożywienia w dziedzinie komiksu. Grupa zapaleńców z Trójmiasta na czele z początkującym wtedy rysownikiem Tomaszem Meringiem wpadła na pomysł zorganizowania imprezy poświęconej właśnie komiksowi. 21 listopada 1999 roku odbyły się pierwsze **Gdańskie Spotkania Komiksowe** mające promować komiks wśród gdańskiej społeczności i zrzeszać jego miłośników. Jak potem się okazało spotkanie zaowocowało kolejnymi edycjami, bowiem Pomorze bogate jest w twórców i entuzjastów historyjek obrazkowych. Z roku na rok festiwal stawał się większy i coraz bardziej popularny. Uczestniczyło w nim wielu artystów z Trójmiasta i okolic takich jak: Mateusz Szkutnik, Rafał Gosieniecki, Jakub Rebelka, Benedykt Szneider, Aleksandra (Czubek) Spanowicz, Marek Lachowicz oraz najznamienitszy z całego tego grona Janusz Christa. Oprócz twórców trójmiejskich udział w GDAKu brali także artyści z całej Polski np. „Michał „Śledziu” Śledziński (założyciel magazynu „Produkt”), Przemek Truściński (znany rysownik komiksów oraz grafiki reklamowej), Krzysztof Ostrowski (komiksiarz i wokalista zespołu Cool Kids of Death), Tomek Leśniak i Rafał Skarżyski (ojcowie postaci Jeża Jerzego), Robert Adler (kreator serii „48 stron”)³⁴. Imprezę od zawsze wspierał prof. Jerzy Szyłak uznany w Polsce badacz i krytyk komiksu a także autor wielu prac z tego zakresu.

Z biegiem lat GDAK rozwijał się i bogacił w nowe atrakcje. Niestety brakowało mu stałego miejsca. Jednorazowo w 2002 roku Gdańskie Spotkania komiksowe połączyły się z konwentem mangi i anime wortalu³⁵ animeNet.pl i pod nazwą GdaNetKon odbyły się w Gdyni w Liceum Ekonomicznym. Dopiero w 2007 roku stałą centralą konwentu stała się Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku, przy której założono w tym samym czasie Pracownię Komiksową. Pracownia ta to w rzeczywistości oddział biblioteki poświęcony w całości komiksom. Przez cały rok organizuje ona spotkania z autorami, prelekcje, a także

³⁴ Program imprezy Gdańskich Spotkań Komiksowych GDAK10
http://nauka.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=95359&vop=w [dostęp 13 maja 2011]

³⁵ wortal - portal internetowy wyspecjalizowany w określonej tematyce [według Słownika Języka Polskiego PWN, Warszawa 2007]

warsztaty i imprezy okazjonalne dla najmłodszych takie jak Mikołajki czy Komiksowa Majówka.³⁶

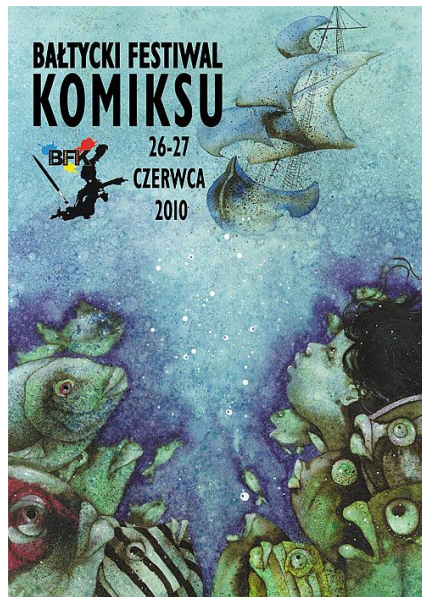
W roku 2008 Gdańskie Spotkania Komiksowe przekształciły się w **Bałtycki Festiwal Komiksu** uważany za spadkobiercę i kontynuatora poprzedniej imprezy dlatego pozostawiono przy nim skrót GDAK. W czerwcu 2011 roku odbędzie się już 4 edycja tego festiwalu, która jak zapewniają organizatorzy ma być jak w poprzednich latach przyjazna zarówno dla nowicjuszy jak i doświadczonych fanów w każdym wieku. Program GDAKu wciąż udoskonalany obfituje w prelekcje, panele tematyczne, warsztaty rysunku jak również spotkania z wydawcami oraz zagranicznymi i polskimi gośćmi. Co roku organizowany jest konkurs „Pasek w pomorskich klimatach” na najlepszą historyjkę obrazkową złożoną z kilku klatek, czyli pasek komiksowy.

Festiwal przyciąga także międzynarodowe sławy takie jak prof. Jaqueline Berndt współpracującą z Uniwersytetem Seika w Kioto, który posiada wydziały komiksu i animacji, oraz z Muzeum Komiksu w Kioto. Ciesząca się uznaniem w świecie badaczka komiksu pojawi się w tym roku wraz z młodymi artystkami z Chin, Korei Południowej oraz Wenezueli współpracującymi właśnie z Uniwersytetem Seika.

Bałtycki Festiwal Komiksu integruje środowisko fanów komiksu, promuje ten gatunek sztuki i daje sposobność do zaprezentowania się początkującym artystom. Ze swoją dwunastoletnią tradycją stał się jednym z ważniejszych wydarzeń na arenie komiksowej w Polsce. Patronat nad impreza obejmuje radio RMF FM i dziennik lokalny „Głos Wybrzeża”.³⁷

³⁶Program imprezy Gdańskich Spotkań Komiksowych GDAK10
http://nauka.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=95359&vop=w [dostęp 13 maja 2011]

³⁷ Wojciech Obremski, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945-2003)*, Toruń 2005, s. 117

Rys. 6. Plakat BFK z 2010 roku
 Źródło: <http://www.komiks.gildia.pl>

GDAŃSKIE SPOTKANIA KOMIKSOWE

Rys. 7. Logo GDAK przed 2008 rokiem
 Źródło: <http://www.pora.pl>

Rys. 8. Logo BFK od 2008 roku
 Źródło: <http://culturenook.wordpress.com>

Podkarpackie Spotkania z Komiksem (Ogólnopolskie Spotkania z Komiksem)

Swój początek Podkarpackie Spotkania z Komiksem zawdzięczają całkiem innej inicjatywie. W 1997 roku przy Wojewódzkim Domu Kultury w Rzeszowie powstała **Rzeszowska Akademia Komiksu (RAK)** założona przez zagorzałych fanów komiksu - Łukasza Atamana, Bartłomieja Mikulskiego, Jarosława Ejsymonta oraz Andrzeja Iskrzyckiego. Pomysłodawcą i współorganizatorem Akademii jest Wojciech Birek – rzeszowianin, znany twórca, ale przede wszystkim badacz i teoretyk komiksu. Od 1997

roku co dwa tygodnie, z wyjątkiem wakacji i ferii, odbywają się spotkania na których prezentowane są prace artystów z całego kraju z przewagą grafików rzeszowskich, a także tłumaczenia wyróżniających się tytułów z całego świata. W ramach RAK-u organizowane są mini-konwenty, wystawy, wernisaże, spotkania z ludźmi komiksu, konkursy, a nawet wyjazdy na krajowe imprezy komiksowe.³⁸ W maju 1998 roku wyodrębniła się sekcja mangi i anime a 10 października 2000 roku powstała także Rzeszowska Akademia Mocy skupiająca fanów „Gwiazdnych Wojen”.³⁹

Rys. 9. Plakat XIX Podkarpackich Spotkań z Komiksem

Źródło: <http://www.gwiazdne-wojny.pl/archiwum.php?sekcja=fandom&rok=2008&mc=12>

Wraz z RAKiem powstał pomysł stworzenia imprezy na większą skalę i jesienią tego samego roku narodziły się **Podkarpackie Spotkania z Komiksem**. Obok Wojciecha Birka festiwal wspiera intensywnie Jarosław Machała, znany szerzej jako Jarek „Obważanek”, twórca założyciel i redaktor największej polskiej komiksowej witryny internetowej wrak.pl. W programie tej dwudniowej imprezy można znaleźć spotkania z wydawcami i publicystami komiksowymi, prezentacje polskich i zagranicznych nowości komiksowych. Publiczność przyciągają konkursy, w których nagrodami coraz częściej są publikacje prezentowane na festiwalu. Część festiwalu poświęcona jest sztuce mangi i anime połączoną z projekcjami filmów anime. Podkarpackie Spotkania z Komiksem rozszerzyły swoją działalność na Tarnów i od 2010 roku odbywają się pod nazwą Ogólnopolskie Spotkania z Komiksem. Tegoroczna dwudziesta druga już edycja festiwalu planowana jest na 18 – 19 czerwca. Podkarpacki

³⁸ W. Kulasa, *Rzeszowska Akademia Komiksu* <http://wrak.pl/index.php?strona=rak> [dostęp 15 maja 2011]

³⁹ Wywiad rze.pl: *Dawno temu, w odległej galaktyce...czyli Rzeszowska Akademia Mocy* 18 sierpnia 2006 Wywiadu udzielili: Ania "Kasis" Michalska i Adrian Piwowar <http://kultura.rze.pl/artykuly.php?art.118> [dostęp 15 maja 2011]

konwent jest wspaniałą okazją do spotkania z autorami, powiększenia swojej kolekcji zbiorów, jak również do integrowania się z innymi miłośnikami komiksu.⁴⁰

Festiwal Komiksowa Warszawa

Od roku 2010 w kwietniu odbywa się konwent uważany nieoficjalnie za kontynuację Warszawskich Spotkań Komiksowych.⁴¹ FKW pretenduje bowiem teraz do roli naczelną warszawskiej imprezy z dziedziny komiksu. Organizatorami są: Polskie Stowarzyszenie Komiksowe i Stowarzyszenie Twórców „Contur” z Łodzi. Inicjatywa ta ma na celu zainteresowanie jak największej liczby odbiorców oraz promocję szeroko rozumianego komiksu jako dziedziny sztuki oraz jego różnorodnych form artystycznej ekspresji. Program przewiduje rozsiane po klubach, kawiarniach i innych lokalach w całym mieście wystawy mające przyciągnąć ludzi nie obcujących na co dzień z komiksem. Oczywiście w FKW są wpisane spotkania z autorami i wydawcami, cykl wykładów o tematyce komiksowej, oraz konkurs dla odwiedzających wystawy. Istnieje również możliwość zakupu komiksów i otrzymania od twórców osobistej dedykacji. Od roku 2011 mają być wręczane nagrody Polskiego Stowarzyszenia Komiksowego dla najlepszego komiksu i autora roku poprzedniego. Inicjatorzy planują także konkurs na najlepszą książkę ilustrowaną dla dzieci którego współorganizatorem będzie Studio Se-ma-for z Łodzi.⁴² W 2011 roku festiwal odbywał się 11 – 15 maja, w tym samym miejscu co rok wcześniej czyli w Pałacu Kultury i Nauki Warszawie, w ramach Warszawskich Targów Książki.

⁴⁰ Strona o - XII Podkarpackich Spotkaniach z Komiksem
<http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/podkarpackie-spotkania-z-komiksem/2004> [dostęp 17 maja 2011]

⁴¹ Jarosław 'beacon' Kopeć *Komiksowa Warszawa - nazwa mówi sama za siebie*
<http://komiks.polter.pl/Komiksowa-Warszawa-nazwa-mowi-sama-za-siebie-c21513> [dostęp 26 kwietnia 2011]. Szerzej o Warszawskich Spotkaniach Komiksowych w rozdziale 3.1.2.

⁴² Oficjalna strona festiwalu Warszawskie Spotkania Komiksowe
<http://komiksowawarszawa.pl/index.php?pg=2011.ofkw> [dostęp 26 kwietnia 2011]

Rys. 10. Oficjalne logo FKW.
Źródło: <http://www.komiksowawarszawa.pl>

Rys. 11. Plakat FKW z 2010 r.
Źródło: <http://www.komiksowawarszawa.pl>

Stalowa Wola - Miasto Komiksów

Impreza ta odbywająca się w Stalowej Woli od 2009 roku nie nosi typowych cech festiwalu. To ogólnopolski projekt edukacyjny skierowany do młodych twórców-amatorów w wieku od 16-26 lat. Projekt ten składa się z trzech części. Pierwszą jest „Konkurs na krótką formę komiksową”, w ramach którego rysownik ma przedstawić w maksymalnie trzech planszach komiks umiejscowiony w wybranej przestrzeni ze swojego rodzinnego miasta, najlepiej najbliższe otoczenie. Ważnym warunkiem jest nie tylko wiek, autor pracy konkursowej nie może mieć za sobą żadnych publikacji w albumach lub czasopismach. Autorzy piętnastu najlepszych prac są zapraszani na tygodniowe warsztaty komiksowe na których poznają tajnik pracy profesjonalistów. Trzy pierwsze miejsca otrzymują nagrody pieniężne. Kolejny etap ma funkcje głównie edukacyjne także dla ludzi na co dzień nie obcujących z komiksem. Powstałe na warsztatach prace są bowiem eksponowane w mieście w postaci plakatów, billboardów, wystaw i instalacji, co sprzyja rozpowszechnianiu sztuki komiksu. Elementami tego etapu są także spotkania z zawodowymi rysownikami, projekcje filmów i wszelkie działania przybliżające świat komiksu zarówno uczestnikom idei jak i mimowolnym obserwatorom. Według organizatorów głównym celem projektu jest „zaczarowanie rzeczywistości za pomocą komiksu i stworzenie niezwykłych historii inspirowanych zwykłymi, istniejącymi realnie miejscami rodzinnego miasta, a jednocześnie stworzenie młodym ludziom możliwości twórczego i kreatywnego spędzania wolnego czasu. Projekt ma również na celu podkreślenie faktu, że komiks posiada nie tylko charakter

rozrywkowy, jak myśli jeszcze duża część polskiego społeczeństwa, ale także walor edukacyjny i wychowawczy.”⁴³

Głównym organizatorem projektu jest Miejski Dom Kultury, jednak z Miastem Komiksów związani są: znany rysownik komiksów Grzegorz Rosiński, dyrektor artystyczny Jakub Woynarowski oraz regionalna rysowniczką Marzena Sowa i komiksiarz z Francji Sylvain Savoia – autorzy komiksu o stanie wojennym w Polsce pt.: „Marzi”.

Rys. 12. Oficjalne logo projektu Miasto Komiksów
Źródło: <http://miasto-komiksow.pl/>

Nagroda Alph'Art dla najlepszego komiksu francuskojęzycznego Festiwalu w Angoulême: Polski Wybór

Impreza odbywa się od 2001 roku tydzień przed Międzynarodowym Festiwalem Komiksu w Angoulême we Francji. Jury składające się z uczniów liceów dwujęzycznych z całej Polski i Liceum Francuskiego im. Rene Gosciniego z Warszawy wybiera najlepszy francuskojęzyczny komiks roku. Laureat wybierany jest spośród wszystkich znajdujących się na liście nominowanych prac do nagrody dla najlepszego albumu Festiwalu Komiksu w Angoulême. Nie jest to festiwal ale festiwal sprawuje nad nim pieczę. Dopisek „polski wybór” był konieczny by konkurs mógł odbywać się pod patronatem festiwalu w Angoulême, największego festiwalu komiksowego w Europie.⁴⁴ Wydarzenie to ma za zadanie zwracać uwagę na komiks a w szczególności komiks francuskojęzyczny, oraz promować ten wciąż mało znany rodzaj sztuki. Imprezie patronuje także Konsulat i Instytut Francuski w Krakowie.

⁴³ Za stronę o projekcie Stalowa Wola – Miasto Komiksów <http://miasto-komiksow.pl/o-projekcie/> [dostęp 116 maja 2011]

⁴⁴ Strona o nagrodzie na najlepszy francuskojęzyczny komiks festiwalu w Angoulême: polski wybór - o nagrodzie <http://www.pozytywy.com/artykuly/8467-najlepszy-francuskojezyczny-komiks-festiwalu-w-angouleme-polski-wybor-o-nagrodzie>

Międzynarodowy Festiwal Kultury Komiksowej – Ligatura

Jest to całkiem nowe wydarzenie, bowiem pierwsza edycja odbyła się w lutym 2010 roku w Poznaniu. Mimo to imponuje okazałością. Festiwal ten ma na celu wysunięcie komiksu z niszy i ukazanie go w zupełnie nowym świetle, jako poważnej sztuki. Zwraca uwagę na społeczne i kulturowe funkcje komiksu. Organizatorzy chcą by przedstawiał najważniejsze inicjatywy z zakresu tego gatunku, promował wydawnictwa oraz prezentował nowe tendencje. Ligatura pretenduje do stania się jednym z ważniejszych imprez komiksowych w Polsce, podczas której wydawcy, twórcy, aktywiści, fani, a także dyrektorzy innych festiwali będą mieli okazję intensywnie obcować ze sztuką komiksu. Pierwsza edycja imprezy została przyjęta z bardzo dużym ożywieniem ze strony środowiska komiksowego. Do Poznania zawitało wielu znanych mniej lub bardziej artystów i badaczy zarówno polskich, jak i zagranicznych. Dobra promocja w mediach spowodowała także, że publiczność nie zawiodła i zjawiała się tłumnie. Można było obejrzeć wystawy poruszające tematykę społeczną, artystyczną, feministyczną, a także autorefleksyjną gatunku. Nie zabrakło również giełdy komiksów, elementu niemal nieodłącznego dla takich imprez jak również spotkań z autorami czy prelekcji twórców i badaczy z Polski i ze świata.⁴⁵

Ligatura jest także nietypową formą promocji form i inicjatyw komiksowych. To festiwal nie polegający na spotkaniach z autorami czy zbieraniu autografów ale na poznawaniu działań i imprez które sprzyjają komiksowi zwłaszcza w środkowej Europie. Docelowo jest to miejsce gdzie mogą przyjechać ludzie z zachodu i poznać inicjatywy komiksowe z Europy środkowej.

Rys. 13. Logo festiwalu Ligatura

Źródło: <http://komiks.nast.pl/arttykul/4477/Festiwal-Kultury-Komiksowej-Ligatura/>

⁴⁵ Danielewski Michał, *Festiwal z dymkiem*, „Gazeta Wyborcza Poznań” 2010, nr 28, s. 6

W ramach Ligatury odbywa się wiele projektów m.in.:

✓ **Ligatura Pitching (EAST COVER Pitchings)**

„Pitching” to nazwa zapożyczona z terminologii filmowej oznaczająca spotkania producentów z reżyserami i scenarzystami, którzy mają zaprezentować swój pomysł na film i poszukują producenta, kogoś kto będzie im pomagał znaleźć fundusze na realizację pomysłu. Podobnie wyglądają pitchingi na Ligaturze. Najpierw międzynarodowa komisja złożona z wydawców, krytyków i teoretyków komiksu, spośród wcześniej nadesłanych zgłoszeń wybiera maksymalnie 18 środkowoeuropejskich twórców, którzy w czasie trwania festiwalu prezentują swoje pomysły na krótkie formy komiksowe, albumy czy całe serie. Są to kilkunastominutowe spotkania, na których artyści przedstawiają swoje prace w formie scenariuszy, szkiców, plansz, całych komiksów lub prezentacji multimedialnych. Najlepsza propozycja zostanie opublikowana przez wydawnictwo Empik. Uczestnikom pitchingu zwracane są koszty dojazdu i mieszkania w Poznaniu. Spotkania te odbywają się w Teatrze Ósmego Dnia w Poznaniu. Niestety oglądanie tych zmagania jest możliwe jedynie za okazaniem oficjalnego zaproszenia organizatorów.⁴⁶

✓ **ABECEDEX**

To międzynarodowy konkurs na komiksy dla dzieci i młodzieży promujący utwory ambitne, wychowawcze i o wartościowych artystycznie. Konkurs zwraca uwagę na komiks jako narzędzie kształtowania i wychowywania młodych ludzi. Jest to także próba pokazania bogactwa tego gatunku, w Polsce ograniczającego się głównie do komercyjnych publikacji. Dla zwycięzców przewidziane są wysokie nagrody pieniężne i rzeczowe. Wybrane prace zostaną także opublikowane w albumie festiwalowym.

✓ **Silence**

Jest to międzynarodowy konkurs na komiks bez słów. Celem konkursu jest promowanie komiksów, których jedyną formą narracji jest obraz. Tak jak w innych konkursach festiwalu autorzy najlepszych prac zostaną uhonorowani nagrodami pieniężnymi i rzeczowymi, a ich prace znajdą się w festiwalowym albumie.

✓ **Targi Komiksu Alternatywnego i Ilustracji „Krótkie Historie”**

Pierwsze w Polsce targi komiksu alternatywnego i ilustracji. Celem tej inicjatywy jest promowanie młodych twórców urodzonych w latach 80-tych i 90-tych XX wieku. Mają one przyciągnąć kolekcjonerów współczesnej polskiej sztuki. Pod patronatem imprezy

⁴⁶ Strona projektu Ligatura Pitching 2011 <http://www.ligatura.eu/ligatura-pitching-idea> [dostęp 17 maja 2011]

funkcjonują też ekspozycje inspirowanych komiksem instalacji, obiektów, murali, grafik, rysunków, artbook'ów i unikatowych pocztówek wydawanych przez wydawnictwo Volans.

Pierwsza edycja odbyła się w czerwcu 2010 roku w dawnej fabryce Miraculum na krakowskim Podgórzu. Druga 11 i 12 grudnia w galerii „Floriańska 22” w Krakowie. Nad kolejną, trzecią już, edycją „krótkich Historii” patronat objęła Ligatura, zatem impreza odbędzie się w Poznaniu.

✓ **East Cover Market**

W tym roku do programu Ligatury po raz pierwszy dołączono międzynarodowe targi dla profesjonalistów o nazwie East Cover Market, odbywająca się w podziemnej sali Empik Megastore na ulicy Ratajczaka 44 w Poznaniu.. Wstęp jest darmowy dla wszystkich uczestników festiwalu. Także sprzedawcy nieodpłatnie korzystają ze stoisk. Celem targów jest stworzenie pierwszej i największej platformy w kraju promującej wszelkie inicjatywy związane z komiksem, umożliwiającą wymianę doświadczeń, zapoznanie z rynkowymi nowościami, oraz prezentowanie nowości w tym czasopiśmie, festiwalu, i innych inicjatyw, a także udostępnianie licencji wydawnictw z całego świata. Profile wszystkich uczestników East Cover będą zamieszczone w katalogu imprezy „East Cover – Comics Activity”, który po zakończeniu imprezy zostanie rozesłany do organizatorów festiwalu i redakcji czasopism komiksowych oraz wydawców na całym świecie.

- ✓ **Checkpoints** - Pokazy filmów dokumentalnych i adaptacyjnych z dziedziny komiksu odbywające się w Kinie Muza w Poznaniu.
- ✓ **Ligatura forum** - Wystawa i spotkania dotyczące komiksu historycznego. Ligatura forum odbywa się w Bibliotece Uniwersyteckiej UAM w Poznaniu.
- ✓ **Ligatura ZOOM** czyli pokaz komiksografii serbskiej.
- ✓ **SHOW ME YOUR FRAME** - pokaz mody komiksowej.
- ✓ **COOKBOOK** - wizualne przepisy na środkowoeuropejskie dania.

W roku 2010 można było wziąć udział w konferencji „Przestrzenie kultury komiksowej” zorganizowanej przy udziale Biblioteki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i Projektu Centrala – Sztuka Komiksu Europy Środkowej⁴⁷. Jej celem było

⁴⁷ „Projekt którego zadaniem jest przedstawienie komiksowego potencjału tej części świata. Poprzez prezentację najciekawszych inicjatyw, czasopism, wydawnictw które poświęcone są twórczości komiksowej, stwarzamy okazję do poznania osiągnięć w tej dziedzinie naszych środkowoeuropejskich sąsiadów.” cyt. za Michał Słomka *Projekt Sztuka Komiksu Europy Środkowej CENTRALA* 12.02.2007 strona projektu: <http://www.centrala.org.pl/> [dostęp 23 maja 2011]

ukazanie różnorodności i bogactwa sztuki komiksowej. Poruszano takie tematy jak komiks w bibliotece, bibliografie komiksowe, komiks jako narzędzie edukacji, komiksowe ikony popkultury w różnych ujęciach, a także o przenikaniu sztuk komiksu, filmu i literatury. Niestety opłata konferencyjna wynosiła 280 zł.

W tym roku będzie można także obejrzeć wiele innych międzynarodowych i polskich ekspozycji komiksowych między innymi wystawy komiksu kobiecego, historycznego, a także prezentujące oryginalne, często awangardowe tematy i nowe punkty widzenia.

Tegoroczny festiwal Ligatura odbędzie się w dniach 1 - 4 czerwca.

Festiwal Komiksu Historycznego

Pierwszy raz w dziejach festiwali komiksowych pojawia się festiwal komiksu historycznego. Organizatorzy chcą aby był to festiwal cykliczny, a pierwsza edycja odbędzie się 18 czerwca 2011 roku w Centrum Edukacyjnym IPN w Warszawie przy ulicy Marszałkowskiej. Program przewiduje spotkania z autorami, ilustratorami i dziennikarzami, warsztaty, sesje podczas których będzie można zdobyć autograf znanych polskich autorów komiksów. Będzie można także obejrzeć wystawę prac Henryka Chmielewskiego pod tytułem „Rysować historię” i oraz prezentację najciekawszych komiksów przedstawiających historię najnowszej Polski. Swoją udział zapowiedziało już wielu artystów między innymi Tomasz Mering a także takie sławy jak Henryk Jerzy Chmielewski i prof. Jerzy Eisler. Planowana jest też giełda komiksów wydawanych przez: IPN, Prószyński i S-ka, Bellonę, Narodowe Centrum Kultury, Egmont Polska, Centrala, Fundacja Tranzyt, Waneko, Zeszyty Komiksowe, Wydawnictwo Roberta Zaręby, UKOL, Wydawnictwo Jakuba Martewicza, Zin Zin Press, Muzeum Powstania Warszawskiego.⁴⁸ Festiwal ma na celu popularyzować komiks historyczny i integrować jego miłośników i twórców. Organizatorzy chcą edukować oraz zwiększyć zainteresowanie historią, głównie najnowszą, a komiks został uznany w tym przypadku za przydatne narzędzie edukacji.

⁴⁸ Dariusz Cybulski *Program I Festiwalu Komiksu Historycznego* <http://paradoks.net.pl/read/15960> [dostęp 16 maja 2011]

Rys. 14. Plakat I. Festiwalu Komiksu Historycznego
Źródło: <http://komiks.nast.pl/nowosci/15768/Logo-Festiwalu-Komiksu-Historycznego/>

Lubelskie Spotkania z Komiksem

W roku 2009 Lubelskie Stowarzyszenie Fantastyki "Cytadela Syriusza", Magazyn Miłośników Komiksów KZ oraz ACK UMCS Chatka Żaka zorganizowało pierwszą edycję nowego lubelskiego festiwalu komiksowego.⁴⁹ Publiczność chyba bardziej przyciągnęła ciekawość nowej imprezy niż program, niezbyt bogaty. Głównymi obecnymi na tym festiwalu byli ludzie obcujący z komiksem na co dzień i to zajmujący się komiksem alternatywnym, co spowodowało że publiczność wciąż nieprzyzwyczajona do tej dziedziny sztuki nie miała punktu oparcia. Zabrakło też sław komiksowych. Słaba promocja i tematyka niedostosowana do nieobytego uczestnika nie pomogła także drugiej edycji spotkań. Imprezie zabrakło atrakcji, które przyciągnęłyby większą liczbę uczestników. Publiczność tym razem nie dopisała już tak jak za pierwszym razem. Co ciekawe już przy trzeciej odsłonie tego festiwalu można zaobserwować coraz mniejsze zaangażowanie w jej promocję. Jednak dopiero w tym roku można zauważyć nieco wyższy poziom imprezy. Pojawili się tacy autorzy jak Marcin i Przemysław Surma, Ryszard Dąbrowski – twórca postaci Likwidatora, Tomasz Niewiadomski autor komiksu „RatMan”. Była także jak i w poprzednich latach

⁴⁹ Strona opisująca Lubelskie Spotkania z Komiksem 2009
<http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/lubelskie-spotkania-z-komiksem/2009> [dostęp 18 maja 2011]

giełda komiksów, warsztaty komiksowe i kilka prelekcji. Lubelskie Spotkania z Komiksem są jednak wciąż imprezą bardzo kameralną.

Rys. 15. Plakat III Lubelskich Spotkań z Komiksem
Źródło: http://www.radio.lublin.pl/index.php?site=news_details&id=92130

Poznańska Dyskusyjna Akademia Komiksu

Od 20 października 2010 roku w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu odbywają się spotkania dla ludzi interesujących się komiksem. Odbywają się w formie prelekcji, wykładu, lub 45 minutowej prezentacji, prezentującej rozmaite poglądy i perspektywy naukowe. Są one prowadzone przez wykładowców i nauczycieli akademickich z różnych dziedzin: filmoznawców, filologów, językoznawców, historyków, którzy pokazują jakiś obszar komiksu w pryzmacie swoich badań. Po tej części następuje dyskusja na prezentowany wcześniej temat. PDAK to spotkania podczas których komiks przedstawiany jest w zupełnie nowym świetle, nie jako zwykłe historyjki obrazkowe ale jako godny uwagi gatunek łączący w sobie literaturę, obraz a nawet film. Spotkania PDAKu odbywają się w każdą trzecią środę miesiąca. Współorganizatorem inicjatywy jest Fundacja Tranzyt działająca w ramach projektu Centrala – Sztuka Komiksu Europy Środkowej. Każdy może uczestniczyć w spotkaniach bezpłatnie.⁵⁰

⁵⁰ Strona Biblioteki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza o PDAKu
http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1072&Itemid=221

Rys. 16. Plakat Poznańskiej Akademii Dyskusyjnej; Źródło: [http://komiks.nast.pl/nowosci/15743/Poznanska-Dyskusyjna-Akademia-Komiksu-osme-spotkanie-/](http://komiks.nast.pl/nowosci/15743/Poznanska-Dyskusyjna-Akademia-Komiksu-osme-spotkanie/)

3. 1. 2. Imprezy zawieszono

Impreza komiksowa - TRACH!

W Lublinie od 1995 roku działał Festiwal Kultury Alternatywnej ZdaErzenia przy którym w 2004 roku, z inicjatywy Huberta Ronka utworzył się zlot fanów komiksu.⁵¹ TRACH! obejmował spotkania z wydawcami i autorami, giełdę staroci i nowości komiksowych, warsztaty komiksowe oraz odpłatnie projekcje filmów. Gośćmi festiwalu byli między innymi Tadeusz Baranowski, prof. Jerzy Szyłak, rysownik Mateusz Skutnik, Rafał Skarżycki i Tomek Leśniak autorzy kultowej już w Polsce postaci Jeża Jerzego a także goście z zagranicy. Niestety TRACH! odbył się tylko dwa razy a potem zniknął tak nagle jak się pojawił.⁵²

Warszawskie Spotkania Komiksowe (WSK)

Jednodniowa impreza organizowana przez warszawskie środowisko fanów komiksu. Odbywała się w latach 2001-2009 w ostatnich dniach marca w Warszawie. Współorganizowana była przez wydawnictwa takie jak: Świat Komiksu, Jupi Direct, zin Z.N.A.K., a przede wszystkim wydawnictwo "Kultura gniewu". Konwent ten miał miejsce kolejno w Domu Wojska Polskiego (dawne Kino Grunwald), Kinie Ochota, Klubie Palladium, Domu Kultury Łowicka.⁵³ Była to jedna z ważniejszych imprez dotyczących komiksu w Polsce.⁵⁴ W programie WSK, nawiązującym do festiwalu w Łodzi, znaleźć można było m.in. spotkania z autorami i wydawcami, wykłady badaczy komiksu, panele tematyczne, dyskusje z publicznością, kiermasz albumów komiksowych nowych i antykwarycznych, oraz konkursy dla publiczności, w których nagrodami były zwykle komiksy.⁵⁵ Konwent ten był dosyć standardowy wśród innych polskich tego typu imprez, miał bowiem charakter podtrzymujący tradycję komiksu. Nie wyróżniał się innowacyjnością ale na jego korzyść przemawiała cykliczność i duża

⁵¹ Strona opisująca założenia Festiwalu Kultury Alternatywnej http://www.zdaerzenia.pl/_old/2006/idea.html [dostęp 18 maja 2011]

⁵² Hubert Ronek *II TRACH! - ZdaErzenie z komiksem* <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/trach/2005> [dostęp 18 maja 2011]

⁵³ Jarek „Obważanek” Machała *Imprezy cykliczne* <http://www.wrak.pl/index.php?strona=imprezy> [dostęp 26 kwietnia 2011]

⁵⁴ Alex Kłóś *Co w komiksowej trawie piszczy* <http://warszawa.gazeta.pl/warszawa/1,95158,5027859.html> [dostęp 26 kwietnia 2011]

⁵⁵ Jarek „Obważanek” Machała *Relacja z Drugich Warszawskich Spotkań Komiksowych* http://www.wrak.pl/index.php3?strona=wsk2_1&ramka=wsk [dostęp 26 kwietnia 2011]

frekwencja związana z dobrą promocją festiwalu w mediach. Organizatorzy zawiesili WSK w roku 2010 nie podając przyczyny.

Rys. 17. Oficjalne logo WSK.
Źródło: <http://komiks.nast.pl/>

Festiwal Komiksowy Interkomix

Inicjatywa mająca swoją siedzibę w warszawskim klubie Regeneracja przy ul. Puławskiej 61, powołana do życia w maju 2003 roku powtarzała się do roku 2007, wyjątkowo w 2005 odbyła się w czerwcu.⁵⁶ Na festiwal składały się giełda wydawnictw komiksowych, wystawy i spotkania z twórcami, prezentacje nowości wydawniczych nie tylko popularnych ale i prawdziwie kolekcjonerskich. W sprzedaży były prócz typowych albumów komiksowych także inne prace twórców, takie jak okładki płyt, plakaty, plansze itp. Elementem stałym FKI była gala wręczania statuetek „Koraka” – prestiżowej nagrody komiksowej - przyznawanych w następujących kategoriach:

- I. Najlepszy Krajowy Rysownik Komiksowy
- II. Najlepszy Krajowy Scenarzysta Komiksowy
- III. Najlepszy Krajowy Album Komiksowy
- IV. Najlepsze Krajowe Wydawnictwo Komiksowe
- V. Najlepszy Album Zagraniczny Wydany w Polsce
- VI. Korak Honorowy - nagroda za całokształt twórczości⁵⁷

⁵⁶ Mateusz Szlachtycz *Impreza: Interkomix 05* <http://komiks.nast.pl/artukul/1067/Interkomix-05/> [dostęp 26 kwietnia 2011]

⁵⁷ Dane imprezy Festiwal Komiksowy Interkomix http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/interkomix_warszawa/2004 [dostęp 26 kwietnia 2011]

Statuetka „Koraka” zaprojektowana przez znanego rysownika komiksów Jerzego Ozgę, przedstawiała krzyżącego Koraka - syna Tarzana, postaci z książek Edgara Rice Burroughsa.⁵⁸ W kolejnych latach z tym samym motywem przewodnim wygląd statuetki nieco ulegał zmianie m.in. dzięki Ryszardowi Dąbrowskiemu, autorowi komiksu „Likwidator”. Nagrodę przyznawała Polska Akademia Komiksowa w składająca się z kilkunastu dziennikarzy, recenzentów, rysowników, oraz scenarzystów komiksowych i filmowych.

Kolejną charakterystyczną rzeczą dla tego festiwalu był turniej ping-ponga, w którym można było zagrać ze znanymi autorami komiksów.

Rys. 18. Plakat festiwalu Interkomix z 2003 r.
Źródło: <http://www.komiks.gildia.pl/>

⁵⁸ Witold Tkaczyk *Relacja z 2. wręczenia nagród "Koraka"*
http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/interkomix_warszawa/2004/relacja [dostęp 26 kwietnia 2011]

Rys. 19. Kolejne statuetki „Koraka” z lat 2003-2007.
 Źródło: <http://www.komiks.gildia.pl/>

Krakowski Festiwal Komiksu i Mangi

Ten ogólnopolski konwent narodził się w październiku 1999 roku pod patronatem Krakowskiego Klubu Komiksu (KKK) jako impreza towarzysząca Targom Książki w Krakowie. Odbywał się do 2001 roku. Festiwal, który według organizatorów miał wpisać się na stałe do kalendarza wydarzeń komiksowych był zjazdem krytyków, rysowników i co najważniejsze entuzjastów komiksu z całej Polski i świata. Dzięki synchronizacji daty i miejsca obu imprez, sztuka komiksu mogła rozszerzyć swoje podboje wśród gości Targów Książki. Roilo się od atrakcji. W ciągu czterech dni festiwalu można było wysłuchać szeregu prelekcji m.in. dra Jerzego Szyłaka i Wojciecha Birka, oczywiście o tematyce komiksowej, spotkać rodzimych wydawców i sławnych autorów z całego świata. Można było także powiększyć swoje zbory na kolekcjonerskiej giełdzie komiksów oraz porozmawiać osobiście z ulubionym autorem

przy tak zwanym „Stoliku Mistrza”. Stałą atrakcją stał się plebiscyt na najlepszy komiks, oraz wręczanie nagrody o niewyszukanej nazwie K’00 i K’01⁵⁹ w kategoriach:

- I. Wydawca
- II. Tytuł cykliczny
- III. Magazyn komiksowy
- IV. Komiks wolumin
- V. Polski album komiksowy
- VI. Fanzin
- VII. Okładka
- VIII. Scenarzysta
- IX. Rysownik
- X. Bohater
- XI. Komiks prasowy
- XII. Czasopismo niekomiksowe publikujące komiksy
- XIII. Strona internetowa
- XIV. Wydatek około komiksowy
- XV. Publicysta

Niestety mimo dużej popularności wśród wielbicieli komiksu impreza nie doczekała się czwartej edycji.

ZONK - Złot Ogólno Net Komiksowy

W Krakowie od 2001 do 2008 roku odbywał się konwent fanów mangi i anime Dojicon. W ramach konwentu w 2006 i 2007 roku 11 i 12 sierpnia zorganizowano zlot twórców i fanów komiksów sieciowych.⁶⁰ Atrakcją były konkursy, bitwy komiksowe oraz możliwość spotkania twórców, fanów i sympatyków komiksu internetowego.. Zlot miał miejsce w Zespole Szkół Ekonomicznych 2, na os. Spółdzielczym 6.⁶¹

⁵⁹ K’00 i K’01 – koniec nazwy nagrody miał oznaczać rok w którym była przyznawana, zważywszy, że festiwal przetrwał tylko 2 lata, zatem nagrodę wręczano tylko 2 razy.

⁶⁰ Paweł Kiełtyka *Twórcy na ZONKu*. 30.07.2007 <http://paradoks.net.pl/read/4053> [dostęp 19 maja 2011]

⁶¹ <http://konwentypolter.pl/ZONK-Zlot-Ogolno-Net-Komiksowy-n9961> Program Zlotu Ogólno Net Komiksowego [dostęp 19 maja 2011]

Bydgoskie Dni Komiksu

Zorganizowane w dniach 7-9 marca 2008 roku pod patronatem miesięcznika „Moment” i salonu Empik Bydgoszcz w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi oddział zamiejscowy w Bydgoszczy. W programie znalazły się spotkania z twórcami komiksów, warsztaty rysowania komiksów, ekspozycje prac Michała "Śledzia" Śledzińskiego, Marcina Drzewieckiego, Jacka Michalskiego a także projekcje filmowych adaptacji komiksów. Pokazy filmów były odpłatne.⁶² 27 i 28 lutego 2009 roku impreza odbyła się ponownie. Program był zbliżony, jednakże tym razem dużą część konwentu poświęcono postaci nieżyjącego już Jerzego Wróblewskiego – najśłynniejszego rysownika polskiego komiksu powojennego. Chętni mogli wysłuchać kilku wykładów, lub obejrzeć wystawy. Ta edycja miała miejsce w kilku miejscach: Muzeum Okręgowym, Galerii Drukarnia, Pałacu Młodzieży. Podobnie jak poprzednio wstęp był wolny na wszystkie wystawy i spotkania oprócz płatnych pokazów filmowych.⁶³

Trójmiejskie Spotkania Komiksowe

8 maja 2004 i w dniach 21 – 22 maja 2005 roku odbyły się Trójmiejskie Spotkania Komiksowe. Program imprezy organizowanej w stołowce Uniwersytetu Gdańskiego przez Wydział Filologiczno-Historyczny tej uczelni był bogaty w atrakcje. Prezentowano wydawnictwa znane i undergroundowe, wystawy prac artystów z całej Europy, a przede wszystkim wernisaże twórców trójmiejskich, także tych najmłodszych, jak również osób które jeszcze swoich prac nie publikowały. Gośćmi spotkań byli twórcy z Czech, Ukrainy, Węgier, Słowacji, Słowenii, Estonii, Serbii a także Szwajcarii i Niemiec. Były warsztaty rysunkowe, spotkania z autorami przy kawie i herbacie, dyskusje oraz comics session czyli rysowanie komiksów na żywo. W pierwszej edycji prelekcje prowadził prof. Jerzy Szyłak, a warsztaty Rafał Skarżycki i Tomasz Leśniak. Obie odsłony festiwalu kończyły się giełdą komiksów oraz prac powstałych podczas comics session. Impreza w założeniu miała odbywać się cyklicznie, niestety odbyła się tylko dwa razy.⁶⁴

⁶² Maciej 'repek' Reputakowski *Bydgoskie Dni Komiksu* 25.02.2008 <http://komiks.polter.pl/Bydgoskie-Dni-Komiksu-c15460> [dostęp 19 2011]

⁶³ Krzysztof Mirowski *II Bydgoskie Dni Komiksu* 12.02.2009 <http://pozytywy.com/wydarzenia/2009-02-27/8645-bydgoskie-dni-komiksu-pod-koniec-lutego> [dostęp 19 2011]

⁶⁴ Marek Kraska o programie Trójmiejskich Spotkań Komiksowych http://wrak.pl/index.php?strona=imprezy_tsk2 [dostęp 23 maja 2011]

Festiwal Narracji Obrazkowej (FeNO / ALIAScon)

Po raz pierwszy festiwal ten odbył się 15 - 16 kwietnia 2005 roku w budynku Mediateki we Wrocławiu. Miał on za zadanie prezentować wszelkie formy narracji obrazkowej, a co za tym idzie głównie komiksu lecz nie tylko. Organizatorzy chcieli by stał się miejscem dla osób z regionu, by nie musiały jeździć do Łodzi czy Warszawy, żeby poznać nowości, wymienić się poglądami czy powiększyć swoje kolekcje.⁶⁵ Podczas kilku lat trwania imprezy można było wysłuchać prelekcji dr Wojciecha Birka, teoretyka i twórcy komiksu, spotkać Michała Śledzińskiego, Tomasza Leśniaka i Rafała Skarżyskiego⁶⁶, a także ikonę polskiego komiksu Bogusława Polcha⁶⁷. Jak na innych konwentach obecne były wystawy, wernisaże, spotkania z autorami i wydawcami a także konkursy i giełda. Festiwal gościł także artystów z Belgii, Francji, Austrii i USA. Dodatkową atrakcją stały się pokazy filmowe, bezpłatne dla wszystkich uczestników imprezy. W 2006 roku Festiwal Narracji Obrazkowej odbywał się pod nazwą ALIAScon, i tak pozostało do końca, czyli do 2008 roku, kiedy to festiwal miał miejsce po raz ostatni⁶⁸.

Warsztaty komiksowe Teleport

Warsztaty te pierwszą edycję miały 14- 17 lipca 2001 roku i od tamtej pory odbyły się siedem razy co roku w lipcu⁶⁹. Był to konwent fanów gier, fantastyki, mangi i anime oraz komiksu odbywający się przeważnie w Gdańsku, tylko w roku 2005 we Wrocławiu⁷⁰, a w 2008 w Krakowie⁷¹. Impreza powstała dzięki pracy i determinacji redaktorów portalu internetowego „Gildia”, Gdańskiego Klubu Fantastyki oraz niezależnych pasjonatów i zapaleńców. Początkowo miał być to mały konwent gier bitewnych, ale dzięki nieoczekiwanemu sponsoringowi ze strony indywidualnych

⁶⁵ Witold Tkaczyk Relacja z I. Festiwalu Narracji Obrazkowej we Wrocławiu

<http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2005/relacja> [dostęp 23 maja 2011]

⁶⁶ Program Festiwalu Narracji Obrazkowej ALIASCON 2008

<http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2008/program> [dostęp 23 maja 2011]

⁶⁷ Paweł Deptuch *III Festiwal Narracji Obrazkowej - ALIASCON 2006*

<http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2006> [dostęp 23 maja 2011]

⁶⁸ Spis edycji Festiwalu Narracji Obrazkowej <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej>

⁶⁹ Spis edycji Warsztatów Komiksowych Teleport <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/> [dostęp 23 maja 2011]

⁷⁰ Relacja z Dni Fantastyki Teleport 2005 <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/2005> [dostęp 23 maja 2011]

⁷¹ Informacja o festiwalu Telep 2008 <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/telep2008> [dostęp 23 maja 2011]

darczyńców powstało jeszcze kilka sekcji⁷². Był między innymi panel gier figurowych i komputerowych, fanów filmu, mangi i anime oraz panel komiksowy, który rozwinął się bardziej po 2002 roku kiedy do organizacji przyłączył się gdański festiwal GDAK⁷³. Konwent na przestrzeni lat odbywał się w kilku miejscach: w Centrum Kształcenia Ustawicznego w Gdańsku przy ul. Augustyńskiego 1, w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 5 na osiedlu Nowy Port w Gdańsku, w Centrum Kultury "Zamek" w zachodniej dzielnicy Wrocławia (Leśnica), oraz w Zespole Szkół Energetycznych przy ul. Loretańskiej 16 w Krakowie. Po raz ostatni warsztaty odbyły się pod skróconą nazwą Telep w dniach 11 - 13 lipca 2008.

Dziecięce Spotkania z Komiksem

Spotkania te początek miały 2 maja 2010 roku w Pacanowie w Europejskim Centrum Bajki im. Koziółka Matołka. Druga edycja miała miejsce 13 lutego 2011 roku. Spotkania mają na celu upowszechnianie gatunku komiksowego wśród najmłodszych. Ma charakter edukacyjno wychowawczy. W tym roku podczas imprezy tematem przewodnim były zagadki detektywistyczne. Funkcjonariusze policji zbierali odciski palców, dzieci mogły ćwiczyć umiejętności śledcze w terenie, lub w przebraniu detektywa rozwiązywać zagadki wraz z zawodowymi detektywami. Profesjoniści, czyli Edward Lutczyn i Tomasz Tomaszewski prowadzili warsztaty rysunku. Były projekcje filmów, pokazy prac sławnych komiksarzy, a dla najmłodszych samodzielne kolorowanie komiksów. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2007-2013.⁷⁴

⁷² Marcin „Grzybek” Grzybowski *Teleport 2001 – relacja*, 5 kwietnia 2006

http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/telepor2001/telepor2001relacja_grzybek [dostęp 23 maja 2011]

⁷³ Szerzej o festiwalu GDAK w rozdziale 3.1.1.

⁷⁴ Strona opisująca Dziecięce spotkania z komiksem

http://www.wici.info/Kalendarz.dzieciece_spotkania_z_komiksem_europejskie_centrum_bajki.16655.html [dostęp 19 maja 2011]

3. 1. 3. Mniejsze imprezy cykliczne

Toruńska Giełda Komiksów – odbywa się co roku od 1998. Nie jest to typowy festiwal lecz zwyczajna giełda komiksów zarówno nowości wydawniczych jak i egzemplarzy kolekcjonerskich. Wstęp na targi jest darmowy.

Komiks na Chrzanowskich Dniach Fantastyki

Chrzanowskie Dni Fantastyki to impreza zrzeszająca fanów fantasy i gier planszowych, komputerowych, karcianych, a nawet figurowych. Odbywa się od 2009 roku w październiku, w tym roku w marcu. Od 2010 roku dołączył do niej panel komiksowy. Pojawiły się na nim krótkie wykłady o komiksie, warsztaty rysowania, ostatnio także giełda. Niestety ta impreza komiksowa jest dosyć niewielka i poboczna w stosunku do głównego nurtu gier.

3. 2. Imprezy jednorazowe

Bum! Bang! Bęc! Stolica Festiwal

Wydarzenie kulturalno medialne dla fanów sztuki komiksu i grafiki, które odbyło się w Warszawie w dniach 5 - 7 czerwca 2008 roku. Miało ono charakter trzydniowego eventu kulturalno-medialnego, polegało bowiem na rozmieszczeniu w różnych lokalach, galeriach i kawiarniach w całym mieście cyklu wystaw polskich jak i zagranicznych artystów. Ideą przewodnią była promocja i dotarcie do jak największej liczby osób grafiką, ilustracją prasową i komiksem. Centrala festiwalu mieściła się w klubie Milch Event Place przy ul. Hożej. Do współpracy przyłączyło się Kino Muranów, w którym można było obejrzeć filmy powstałe na podstawie komiksów.⁷⁵

Poznański Tydzień Komiksu

Impreza pod patronatem Księgarni Poznańskiej rozpoczęła się 20 stycznia 2006 roku w poznańskim Centrum Handlowym M1 przy ulicy Szwajcarskiej 14. Była wystawa przygotowana przez Łódzki Dom Kultury, giełda komiksów a także prezentacje komiksowych nowości i zabytków. Największą atrakcją przeglądu były jednak spotkania ze sławnymi autorami którzy zjechali tłumnie. Byli Tadeusz Baranowski, Jacek Frąś, Krzysztof Gawronkiewicz, Grzegorz Janusz, Maciej Jasiński, Jacek Michalski, Wojciech Nawrot, Adam Radoń, Wielaw „Ziuto” Skupniewicz i Paweł Zych. O swoich wiernych wielbicielach nie zapomniał Papcio Chmiel, czyli Henryk Jerzy Chmielewski, twórca Tytusa, Romka i A'Tomka, który niestety z powodów zdrowotnych nie mógł pojawić się osobiście, w związku z czym nagrał swoje wystąpienie które zostało wyświetlone podczas imprezy. Poznański Tydzień Komiksu zakończył się 29 stycznia.⁷⁶

Tczewskie Spotkanie Komiksowe

7 grudnia 2008 roku Alternatywne Centrum Kultury „Zebra” w Tczewie zorganizowało pierwsze i ostatnie Tczewskie Spotkania Komiksowe. Gośćmi honorowymi festiwalu byli Jerzy Szyłak i Karol "KRL" Kalinowski twórca komiksu „Łauma”. Dostępne były wystawy komiksu, między innymi "Szwajcaria - kraj

⁷⁵ Dane imprezy Bum! Bang! Bęc! Stolica Festiwal <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/bum-bang-bec-stolica-festiwal/2008> [dostęp 26 kwietnia 2011]

⁷⁶ Strona opisująca Poznański Tydzień Komiksu <http://independent.pl/w/10761> [dostęp 19 maja 2011]

komiksu" i „Otwarte Ściany Zebry”, czytelnia komiksowa oraz Stoisko Tczewskiego Klubu Fantastyki "Gryf". Warsztaty komiksowe prowadził rysownik i scenarzysta Janusz Wyrzykowski, prelekcje i panel dyskusyjny Jerzy Szyłak, a o swojej pracy rysownika opowiadał Karol "KRL" Kalinowski. Przy tworzeniu imprezy udział wzięły Radio Fabryka Tczew, portal www.wtczewie.org, Gdańska Pracownia Komiksowa, Wydawnictwo Kultura Gniewu, Tczewski Klub Fantastyki "Gryf".⁷⁷

Dziewczyny też rysują komiksy!

Impreza zaczęła się 20-21 marca 2010 roku i odbywała się w każdy weekend aż do 25 kwietnia. Był to bezpłatny projekt skierowany do kobiet w wieku od 18 do 30 lat interesujących się komiksem i pragnących tworzyć własne prace. Całość polegała na przeprowadzeniu serii warsztatów rysunkowych, poczynając od teorii a kończąc na praktyce. Uczestniczki uczyły się techniki sitodruku, tworzenia zinów, komiksów, szablonów. Bezpłatność uczestnictwa gwarantowała obecność na wszystkich spotkaniach warsztatowych. Stworzone podczas warsztatów prace zostały wystawione 8 maja na wernisażu w Dworcu Artura Gdańskiego Archipelagu Kultury (Stacji Orunia).⁷⁸

Rys. 22. Plakat projektu „Dziewczyny też rysują komiksy”
Źródło: <http://komiks.nast.pl/nawosci/12666/Final-Dziewczyny-tez-rysuj-a-komiksy/>

⁷⁷ Program Tczewskich Spotkań Komiksowych na podstawie materiałów organizatora http://wrak.pl/index.php3?strona=imprezy_tczewskie_sk_01 [dostęp 23 maja 2011]

⁷⁸ Program projektu „Dziewczyny też rysują komiksy!” http://kultura.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=149021 [dostęp 23 maja 2011]

Dolnośląski Konwent Komiksowy

Pierwszy na Dolnym Śląsku konwent komiksowy odbył się 6 listopada 2004 roku na scenie wrocławskiego salonu EMPiK Megastore. Zorganizowano spotkania z wydawcami i warsztaty z gośćmi wśród których byli między innymi: Filip Myszkowski - twórca komiksu "Eryk. Ostatni Szrama", Tomasz Leśniak - twórca komiksów "Jeź Jerzy" oraz "Tymek i Mistrz", Robert Służały - rysownik komiksu "Benek Dampc" oraz Przemysław Truściński. Ponadto była także giełda komiksów polskich i zagranicznych, konkursy z nagrodami oraz wystawy znanych polskich grafików.

Jeszcze przed konwentem odbyły się dwie krótkie imprezy zapowiadające konwent. Pierwszym była prezentacja wydawnictwa Mandragora i warsztaty rysownicze które odbyły się 12 października. Drugie wydarzenie miało miejsce 19 października i było to spotkanie ze Stanem Sakai – twórcą serii „Usagi Yojimbo”.⁷⁹

Rys. 21. Plakat Dolnośląskiego Konwentu Komiksowego
Źródło: <http://komiks.nast.pl/obrazek/955/Plakaty-z-impres/>

⁷⁹Strona o Dolnośląskim Konwencie Komiksowym http://wrak.pl/index.php?strona=imprezy_dkk [dostęp 23 maja 2011]

Comix Queerz

Był to niszowy festiwal komiksu queer i lesbijskiego. Odbył się on w dniach 6 – 13 lipca 2010 roku w Warszawie, w ramach POMADY, inicjatywy równoległej do Europride 2010, prezentującej *perspektywę nie-heteroseksualnej wrażliwości*⁸⁰. Celem festiwalu było zrzeszenie artystów i fanów tematyki lesbijskiej i queer, oraz przedstawienie twórczości lesbijskiej szerszej publiczności. W programie było zatem wprowadzenie do gatunku komiksu lesbijskiego, zaprezentowanie kilku najbardziej istotnych dzieł z tej dziedziny. W ramach festiwalu w warszawskiej Klubokawiarni Amsterdam można było oglądać wystawę “Komiks lesbijski na świecie”, natomiast wystawa “Queer w polskim komiksie” została odwołana przez prowadzącego.⁸¹ Organizatorami festiwalu była witryna Comix Grrrlz, traktująca o komiksie kobiecym i lesbijskim oraz kolektyw UFA.⁸²

Rys. 23. Oficjalne logo Comix Queerz

Źródło: <http://konwenty.polter.pl/Comix-Queerz-2010-n27376>

⁸⁰ Oficjalna strona inicjatywy POMADA <http://www.pomada.info.pl/> [dostęp 26 kwietnia 2011]

⁸¹ Blog dotyczący sztuki tworzonej przez kobiety i dla kobiet, także komiksu <http://comixgrrrlz.pl/2010/07/11/panel-queer-w-komiksie-odwolany/> [dostęp 18 kwietnia 2011]

⁸² Bartek Biedrzycki *Comix Queerz - festiwal komiksu homoseksualnego* http://www.wiadomosci24.pl/artykul/comix_queerz_festiwal_komiksu_homoseksualnego_143453-1-1.html [dostęp 26 kwietnia 2011]

4. Rola imprez komiksowych w zrzeszaniu się fanów i promowaniu komiksu

4. 1. Charakterystyka podstawowych pojęć

Pod koniec XIX wieku Gabriel Tarde scharakteryzował **publiczność** jako „rezultat umysłowego oddziaływania powodującego zjednoczenie psychiczne ludzi bez zbliżania fizycznego”⁸³. Inną definicję przedstawił pod koniec XX wieku Tomasz Goban-Klas opisał publiczność jako zbiorowość osób, kierujących uwagę na określony przekaz. Mogą to być także osoby okresowo korzystające z konkretnych przekazów. Pierwsze ze znaczeń jest synonimiczne z pojęciem audytorium.

Z kolei **audytorium** „jest podstawowym terminem stosowanym dla oznaczenia odbiorców w prostym sekwencyjnym modelu komunikowania (źródło, kanał, przekaz, audytorium, efekt).” Audytorium jest niewielką grupą ludzi, którą cechują zachowania zbiorowe, aktywność oraz reakcje na przebieg spektaklu, takie jak oklaski, płacz, śmiech.

W środowisku książki drukowanej „audytorium to zbiory czytelników dzielących społeczną i duchową przestrzeń, choć nie skupione w jednym miejscu.”

Jednym z typów audytoriów według Goban-Klasa są grupy fanów.

Grupy fanów występujące także pod nazwą **audytorium fanów** powstają „na podstawie zainteresowania szczególnym artystą, autorem, reżyserem, lub rodzajem treści (albo gatunkiem)”. Skład takiego audytorium zmienia się w czasie, ale istnieją takie które są wierne jednej osobie.⁸⁴

„Popularna Encyklopedia Mass Mediów” podaje taką definicję:

„**Fan, fanka** – określenie będące skrótem od słowa «fanatyk». Oznacza ono osoby, które pasjonują się określonym rodzajem muzyki i rozwijają zainteresowanie jej wykonawcami w sensie poznawczym i identyfikacyjnym; także odbiorca mass mediów, który jest zwolennikiem określonego typu przekazu (np. filmów, science fiction, muzyki punk)”⁸⁵.

⁸³ A. Kłoskowska, *Kultura masowa*, Warszawa 1980, s. 95

⁸⁴ T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa 1999, s. 233

⁸⁵ *Popularna Encyklopedia Mass Mediów*. Red. Józef Skrzypczak. Poznań 1999, s. 146

Encyklopedia ta podaje także, że fani niekiedy przekształcają się w grupy społeczne przejawiające określony sposób ubierania, zachowania i wysławiania.

Grupy takich odbiorców są nazywane fanami także dlatego, że nie są oni odbiorcami biernymi. Fani są o wiele bardziej zaangażowaną publicznością. Nie tylko czytają komiksy, ale także łączą się w kluby, spotykają na zlotach i festiwalach, dyskutują na tematy związane z gatunkiem komiksowym.

Przez naukowców pojęcie fanów jest rozpatrywane w ujęciu przede wszystkim fanów muzyki i filmów, fantastyki, science fiction, potem gier, mangi i anime, a dopiero na końcu jest miejsce dla fanów komiksu.

Takie audytorium okazjonalnie tworzy **kluby fanów**. W 1995 roku Anna Maria Krajewska, przeprowadziła badania dotyczące klubów komiksowych, głównie młodzieżowych, w Polsce. Wykonała je w oparciu o rozmowy z członkami takich klubów, oraz analizując ogłoszenia zamieszczone przez kluby w czasopiśmie „Super Boom!” ukazującym się w latach 1993-1994. Wyróżniła dwa typy klubów komiksowych: sekcje komiksowe w ramach działających już klubów miłośników fantastyki (KMF), oraz kluby „niezależne”, zakładane przez osoby niezrzeszone w innych organizacjach. Pierwsze z nich skupiają uczniów szkół średnich, studentów i osoby dorosłe, często wykładowców uniwersyteckich, zaś kluby „niezależne” przeważnie uczniów szkół podstawowych. „Niezależne” kluby komiksowe tworzone są wśród znajomych i korespondencyjnie. Cechuje je krótkotrwała działalność spowodowana problemami z jakimi borykają się ich członkowie, którymi są brak czasu, chęci, wytrwałości, i przede wszystkim pieniędzy na rozwijanie aktywności. Mimo różnic oba rodzaje klubów zwykle starają się wydawać pisma klubowe, tzw. fanziny lub ziny.⁸⁶

Zjawisko fanzinów w Polsce jest związane z gwałtownym rozwojem niezależnej kultury młodzieżowej w latach 80, głównie muzyki punk. Sama idea powstała w USA i Wielkiej Brytanii na fali narodzin muzyki rockowej, a do kraju przybyła dopiero około dziesięciu lat później. **Fanziny** to niezależne gazetki, wydawane własnym nakładem przez młodych ludzi, najczęściej fanów jakiejś dziedziny sztuki, literatury, osoby, lub gatunku muzycznego. Jedną z form Zinów były także artziny, czyli ulotki o charakterze

⁸⁶ A. M. Krajewska, *Miłośnicy komiksów*. [W:] A. Krajewska, G. Lewandowicz: *Miłośnicy komiksów. Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci. Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce i we Francji*. Warszawa 1997, s. 5-12

artystycznym, zawierające jakiś przekaz graficzny lub tekstowy⁸⁷. W Polsce Ludowej funkcjonowały one w tzw. trzecim obiegu, a rozpowszechniane były na koncertach, festiwalach i zlotach wśród młodzieży. Gazetki te były dynamiczną reakcją na rzeczywistość tamtego okresu, zarówno kulturową jak i polityczną. Tematyka fanzinów, alternatywna do tej poruszanej w mediach masowych, często przybierała kontrkulturową formę komunikacji młodego pokolenia. Najbardziej znane fanziny komiksowe z tamtych lat to „Zakazany Owoc” z Lublina, „Prosiacek” z Katowic, czy funkcjonujące do dziś „AQQ”⁸⁸.

Dzisiaj znaczenie pojęcia fanzinu uległo niewielkiej zmianie. Nie ma ono już tak ideowego wydźwięku jak w latach 1989-1990. Wciąż jest to pismo niskonakładowe, wydawane nieregularnie, amatorskie, tworzone przez fanów dla fanów. Słowniki języka angielskiego tłumaczą zwrot „fanzine” jako skrót od „magazine for fans” - magazyn dla fanów. Nadal są to gazetki związane z wyrażaniem alternatywnych poglądów, choć w dużo mniejszym stopniu niż kiedyś. Drukowane własnym nakładem, rozpowszechniane głównie wśród członków klubów fanowskich, lub na spotkaniach czy festiwalach. Dzisiaj, często spotyka się sytuacje, kiedy nieznanymi autorzy, z braku chętnych wydawnictw, sami drukują swoje prace właśnie w formie zinów. Także Internet jest nowym medium, dzięki któremu ziny mogą powstawać w sieci i docierać do większej liczby ludzi. W dobie panowania portali społecznościowych wersje internetowe fanzinów mają przewagę nad papierowymi Zinami, ze względu na taniość i łatwość tworzenia, oraz większą efektywność przekazu. Jednymi z bardziej znanych polskich fanzinów komiksowych są: "Ziniol", „AQQ”. Niektóre tylko w postaci papierowej, np. "BICEPS", „Prosiacek” inne powstają w obu wersjach, papierowej i internetowej, np. „Kolektyw”, „Komiks Forum”, „Zeszyty Komiksowe”.

W maju 2011 roku Aleja Komiksu, witryna internetowa zajmująca się komiksem, opublikowała wyniki ankiety dotyczące czytelników komiksu. Badania przeprowadzone pod patronatem tej witryny potwierdziły ogólne przekonanie osób obytych ze światem komiksu, że przeciętnym czytelnikiem komiksu w Polsce są głównie mężczyźni około 25 lat, z wykształceniem wyższym, zarabiający powyżej minimalnej pensji krajowej.⁸⁹ Z jednej strony ankieta obaliła wieloletni stereotyp

⁸⁷ *Antologia Zinów 1989-2001*, oprac. Dariusz Ciosmak ; współpr. Rafał Grodzicki et al., Kielce 2001

⁸⁸ B. Głowacki, *Prasa trzeciego obiegu w okresie przełomu*, "Kultura - Media - Teologia", 2010(3) nr 3, s. 33-43.

⁸⁹ Wyniki badań dotyczących czytelników komiksów obecnie <http://komiks.nast.pl/artukul/5546/Polscy-komiksiarze-wyniki-badan-ankietowych/>

sytuujący komiks wśród literatury dziecięcej. Jednak z drugiej strony pokazała jak niewielką popularnością cieszy się komiks wśród innych grup społecznych i wiekowych.

Dzisiaj ważnym środkiem komunikacji jest Internet. Dzięki niemu fani komiksu i nie tylko, mogą porozumiewać się szybko, łatwo i tanio. Mogą wymieniać poglądy, tworzyć blogi i fanziny internetowe. Jest to także możliwość do oglądania komiksów, przeczytania publikacji naukowych, czy poznania ludzi o podobnych zainteresowaniach.

4. 2. Znaczenie imprez komiksowych

Festiwale komiksowe nie powstały od razu. Przed pojawieniem się pierwszych takich imprez miłośnicy komiksu organizowali amatorskie giełdy i nieoficjalne spotkania. Dopiero w 1991 roku inicjatywa miłośników historyjek komiksowych oraz środki finansowe pozwoliły na powstanie pierwszej imprezy na większą skalę. Dzisiaj specjalne imprezy umożliwiające zrzeszanie się fanów, spotkania z autorami stały się nieodłącznym elementem promocji komiksu oraz spotkań fanów zarówno z najdalszych zakątków Polski jak i spoza kraju.

Jedną z funkcji festiwali komiksowych jest zrzeszanie fanów komiksu i tworzenie społeczności komiksowej. Dzięki nim miłośnicy historyjek obrazkowych, ale także grafiki, i wszelkiego rodzaju ilustracji mają okazję spotkać się w większym gronie. Konwenty zaspokajają potrzebę łączenia się w grupy pasjonatów tej samej dziedziny jaką jest komiks.

Konwenty stwarzają sprzyjające warunki do wymiany spostrzeżeń i poglądów, zarówno na forum ogólnym podczas dyskusji, jak i w zwykłej rozmowie między uczestnikami. Daje to okazję do poznawania różnorodnych opinii, ale także do tworzenia się nowych i zacieśniania starych więzi społecznych. Ludzie biorący udział w takim wydarzeniu czują pewnego rodzaju wspólnotę.

Dla stałych bywalców konwenty stwarzają możliwość do często kilkudniowego obcowania z komiksem. Spotkania z ulubionymi autorami, niejednokrotnie ikonami komiksu są nie lada gratką. Ważnym elementem są również referaty wygłaszane zarówno przez autorów komiksu, jak i tak znanych jego badaczy jak profesor Jerzy Szyłak, Wojciech Birek czy Marek Misiora. Dzięki konwentom fani komiksu mają okazję poznawać nowe trendy, wymieniać poglądy, brać udział w dyskusjach tematycznych, a także spotkać się ze znajomymi. Oglądanie wystaw, prezentacje wydawnictw i wydawanych przez nie nowości,

Imprezy komiksowe dają możliwość młodym, początkującym i niedoświadczonym twórcom, którzy jeszcze nie wystawiali swoich dzieł, do zaistnienia w świecie. Ich prace są prezentowane podczas trwania imprez, a często biorą udział w konkursach, w których nagrodą są nie tylko pieniądze ale także publikacja prac w katalogu imprezy,

lub w osobnym albumie. W taki sposób utalentowani młodzi rysownicy mogą stać się zauważalni i dotrzeć do szerszych kręgów odbiorców. Jednym z festiwali które przewidują takie konkursy jest Stalowa Wola – Miasto Komiksów, który w całości jest poświęcony młodym, niedoświadczonym twórcom. Inicjatywy tego rodzaju pomagają wybić się młodym talentom.

Niekiedy konkurs jest skierowany do doświadczonych już rysowników zarówno z Polski jak i zagranicy. Przykładem mogą być dwa projekty realizowane w ramach Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi. Pierwszym jest konkurs na krótka formę komiksową w którym biorą udział artyści z Czech, Rosji, Niemiec, Wielkiej Brytanii, a także z bardziej oddalonych: Japonii, Malezji i Brazylii. Drugi to City Stories, projekt, którego uczestnicy tworzą komiks o Łodzi. Tutaj także zapraszani są artyści spoza kraju. Jednak takie przedsięwzięcia związane są z większymi imprezami.

Festiwale komiksowe są również niecodzienną okazją do kontaktu ze sztuką, w tym wypadku sztuką komiksu, oraz z ludźmi którzy zajmują się jej tworzeniem, badaniem oraz w inny sposób zajmują się promocją i rozwojem komiksu. Zatem pełnią funkcję estetyczną.

Dają sposobność do spotkania znanych pisarzy, rysowników wielu wydawców, a także tłumaczy. Niejednokrotnie festiwale goszczą ikony polskiego komiksu np. Tadeusza Baranowskiego, Andrzeja Rosińskiego, czy Henryka Jerzego Chmielewskiego. W niektórych przypadkach sławy są także organizatorami festiwali jak badacze komiksu Jerzy Szyłak czy Wojciech Birek, albo krytyk komiksu i reżyser Mateusz Szlachtycz. Gośćmi festiwali są często autorzy zagraniczni, którzy udzielają wywiadów, prezentują swoje dzieła na wystawach oraz opowiadają o swojej pracy oraz wyglądzie i przebiegu festiwali zagranicznych w których uczestniczyli. Dzięki temu uczestnicy festiwali poznają zagraniczną twórczość, a organizatorzy mają okazję porównywać rodzime imprezy z zagranicznymi. Zapraszając zagranicznych gości poznajemy komiks z innych krajów, artystów z całego świata, ale jednocześnie reklamujemy naszą markę i naszych artystów.

Coraz częściej konwenty są polem do badań dla naukowców, ale także okazją do zaprezentowania wyników badań, poglądów. Badacze komiksu i okolic mogą dzięki nim wygłaszać na forum ogólnym wykłady, promować swoje publikacje. Także dzięki

medio, a zwłaszcza komiksoznawcom uczestnicy mogą przybliżyć się do zrozumienia wielu kwestii. Jeśli festiwal odbywa się cyklicznie to zwykle tworzą osobne panele wykładów, referatów i prelekcji. Wtedy na dany rok obierany jest wcześniej temat prowadzonych prelekcji, a wykładowcy muszą wcześniej nadesłać swoje prace. Ważnym wydarzeniem, które przyciąga wielu badaczy z kraju i ze świata, jest Sympozjum Komiksologiczne utworzone pod patronatem sławnego Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi. Podobną sekcję utworzono na nowym Międzynarodowym Festiwalu Kultury Komiksowej – Ligatura, w czasie której wygłaszane są referaty i wykłady z teorii komiksu, nowych trendów i tendencji w gatunku.

Festiwale są także formą edukacji nie tylko o samym komiksie. Spotkania z badaczami i autorami są skarbnicą wiedzy o komiksie kiedyś i dziś. Komiksy dla dzieci z przesłaniem, pouczającym morałem, bohaterami z którymi się utożsamiają (np. harcerze w komiksie „Tytus Romek i A'Tomek), komiksy, które promują pozytywne wartości jak dobro i zło. Takim festiwalem typowo edukacyjnym, na dodatek skierowanym do najmłodszych, są Dziecięce Spotkania z Komiksem organizowane od 2010 roku w Pacanowie.

Na konwentach prezentowane są również komiksy przypominające historię Polski, komiksy o partyzantce, są też adaptacje powieści. Wiele możemy się dowiedzieć (nauczyć) z formy komiksu, lub z jego wyglądu, fabuły itp. w zależności od tego w jakim okresie historycznym (jakiej epoce) był stworzony, np. wydawane przed, w czasie i po wojnie, w PRL, i dzisiaj. Komiks historyczny doczekał się nawet osobnego festiwalu, który po raz pierwszy ma się odbyć w czerwcu tego roku w Warszawie.

Nierozzerwalnym elementem pojawiającym się na każdym festiwalu czy konwencie jest giełda komiksów. Jest to pewna forma targowiska z komiksami. Swoje stoiska mogą mieć obok siebie wielcy i mniejsi wydawcy, jak i osoby indywidualne, które z reguły nie płacą za możliwość sprzedawania swoich albumów. Taka giełda rzadzi się wszelkimi prawami targowiska. Można dotknąć towaru, negocjować ceny, czy nawet wymieniać się albumami.

Dzięki giełdzie można powiększyć swoją kolekcję komiksów o nowości wydawnicze, jak również wyszukać stare zapomniane komiksy o wartości sentymentalnej. Giełda jest także okazją do zaprezentowania się nowo powstałych

wydawnictw. Zdarza się że nie trzeba iść na giełdę by zostać obdarowanym jakimś komiksem, bowiem czasami, szczególnie przy większych imprezach z pokaźniejszym budżetem, pierwsze osoby które zjawiają się na festiwalu dostają plik nowo wydanych albumów.

Z wypowiedzi uczestników konwentów, zamieszczanych na forach komiksowych można wywnioskować, że są one okazją do zawarcia nowych znajomości, a także spotkania ze znajomymi poznanymi w Internecie na forach komiksowych⁹⁰. Przykładem może być Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi. Można wtedy wymieniać się doświadczeniami, sprzedawać lub zamieniać się albumami. Można także po prostu poznawać nowych ludzi, mających podobne zainteresowania.

Festiwale są także formą uczestnictwa w życiu kulturalnym ludzi, którzy nie mają na co dzień styczności z komiksem. Można zatem zaryzykować stwierdzenie że ukulturalniają społeczeństwo, czyli przybliżają kulturę komiksu szerszej publiczności. Dzięki nim ludzie mają okazję poznania tajników tworzenia komiksów, spotkania sław na żywo i porozmawiania z nimi. Przybliżają one zagadnienie komiksu w przyjazny i nienachalny sposób. Uczestnicy mogą poznać warsztat pracy twórcy komiksów, wziąć udział w sesjach rysowniczych, posłuchać prelekcji, obejrzeć filmy, czy nawet zakupić swój pierwszy album komiksowy. Dodatkową atrakcją są konkursy z nagrodami w postaci albumów komiksowych.

Takie spotkania mogą także spowodować odkrycie w sobie nowej pasji, którą pomagają potem rozwijać. Ludzie nie znający się na komiksie mogą się dokształcić w tej dziedzinie. Słuchając prelekcji i wykładów, poznając twórców i ich prace mogą rozwijać swoje nowe hobby.

Podstawową funkcją festiwali od samego początku było gromadzenie pasjonatów i wielbicieli komiksu oraz ich twórców. Wymiana poglądów, poznawanie nowych ludzi, wspólne uczestnictwo w często kilkudniowych imprezach, integruje i sprzyja tworzeniu więzi społecznych. Konwenty komiksowe zwykle kojarzone są nie tylko z promocją komiksu ale i z dobrą zabawą.

⁹⁰Wypowiedzi na forum internetowym o MFKiG <http://www.gwiezdne-wojny.pl/b.php?nr=337533>

Festiwale komiksowe oddziałują także w inny sposób na uczestniczących w nich ludzi. Pomagają budować i modyfikować światopogląd młodszych uczestników, wyrabiają pewien niewymuszony sposób bycia, formują przyszłego odbiorcę-konsumenta. Kształtują, wychowują publiczność komiksową.

Są jedną z form promocji i propagowania kultury komiksowej w społeczeństwie. Dzięki wszelkim działaniom podejmowanym w ich trakcie, jak wystawy, spotkania z autorami czy inne czasem nowatorskie podejścia, sztuka komiksu staje się coraz bardziej zauważalna i łamie stereotypy. Staje się integralną częścią życia w społeczeństwie.

Festiwale w Polsce zaczynają niekiedy odchodzić od konwencji imprezy tylko dla fanów. Takim festiwalem stawiającym na różnorodność jest Ligatura, organizowana w Poznaniu przy udziale Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Impreza ta dysponuje atrakcjami przeznaczonymi zarówno dla profesjonalistów w dziedzinie komiksu, fanów, jak i dla publiczności nie mającej na co dzień styczności z komiksem. Są to nie tylko projekcje filmów o komiksach czy na ich podstawie, lub prezentacje prac polskich i zagranicznych artystów, ale także specjalne pokazy mody komiksowej, a nawet przepisy kulinarne w formie komiksu, czyli wszystko by przybliżyć komiks i uczynić go bardziej przyjaznym.

Zwykle do szerszej publiczności adresowane są także imprezy jednorazowe jak Bum! Bam! Bęc! Festiwal czy Poznański tydzień komiksu. Są także imprezy poruszające określone tematy jak Comic Queerz promujący komiks queer i lesbijski, czy też Dziewczyny też rysują komiksy!, mający na celu promocję komiksów o tematyce kobiecej i rysowanych przez kobiety.

4. 3. Festiwale jako forma promocji komiksu

Form promocji komiksu może być nieskończenie wiele, a festiwale są jedynie pośrednią drogą.

Elżbieta i Jan Przydatek proponują taką definicję promocji:

„**Promocja** jest oddziaływaniem na odbiorców produktów danej firmy, polegającym na przekazywaniu im informacji, które mają w odpowiednim stopniu zwiększyć wiedzę na temat produktów i samej firmy w celu stworzenia dla nich preferencji na rynku”⁹¹.

Zatem jest to komunikowanie się firmy z otoczeniem, przyczyniające się do zwiększenia popytu na towar sprzedawany przez daną firmę. Wyjaśnienie to skupia się na typowo handlowych cechach promocji.

Nieco bardziej ogólną definicję przytacza „Słownik wyrazów obcych”, w którym znajdziemy objaśnienie, iż promocja jest to „działanie zmierzające do zwiększenia popularności czegoś lub kogoś: lansowanie, protegowanie, upowszechnianie czegoś”⁹². Promocja opiera się na zwróceniu uwagi odbiorcy. Działania promocyjne kierowane są do potencjalnych odbiorców komiksu w taki sposób aby ich zachęcić, przyciągnąć, zainteresować. Komiks jest jednak wciąż niewolnikiem stereotypów o książeczkach dla dzieci, więc samo informowanie o festiwalu nie zachęci publiczności do udziału w wydarzeniu. Potrzebne są do tego odpowiednie środki.

Działania promocyjne składają się z części, które przybliżają promowany produkt do konsumenta przez podwyższanie jego atrakcyjności. Do najczęściej wymienianych form promocji zalicza się:

- Reklamę
- Marketing
- Promocję sprzedaży
- Sprzedaż osobistą
- Public Relations
- Sponsoring

⁹¹ E. Przydatek, J. Przydatek, *Promocja*, Warszawa 1999, s. 74

⁹² *Słownik wyrazów obcych*, 1993, s.700

- Działania dotyczące samego produktu, np. rozsyłanie bezpłatnych próbek, demonstracja towarów na pokazach i wystawach, itd.
- Działania mające na celu stworzenie możliwości dodatkowej korzyści, np. konkursy z nagrodami, loterie, itd.⁹³

Po pierwsze najważniejsza jest reklama. Festiwale promując siebie promują komiks. Organizatorzy na różne sposoby próbują dotrzeć do odbiorcy, w taki sposób by zachęcić jak największą liczbę ludzi do uczestnictwa w wydarzeniu.

„Reklamą jest każdy przekaz zmierzający do promocji sprzedaży bądź innych form korzystania z towarów lub usług, popierania określonych spraw lub idei, albo do osiągnięcia innego efektu pożądanego przez reklamodawcę, nadawany za opłatą lub inną formą wynagrodzenia”⁹⁴.

Reklama może być internetowa w formie banerów, wyskakujących okienek, reklama radiowa, telewizyjna lub prasowa, reklama zewnętrzna w formie billboardów, tablic czy plakatów, a także ulotki, foldery, reklama alternatywna, wielkoformatowa oraz happeningi.

Zwykle reklama festiwalu komiksowego polega na rozlepieniu plakatów w mieście w którym ma się on odbywać. Plakaty informacyjne lub ulotki można dostrzec także w budynkach instytucji współpracujących z festiwalami, takimi jak biblioteki, domy kultury lub placówkach edukacyjnych jak uniwersytety czy szkoły. Jednak nie ma żadnych informacji o mającym się odbyć festiwalu w telewizji czy w radiu. Czasami można usłyszeć wzmiankę o odbywającym się właśnie festiwalu. Dlatego organizatorzy imprez komiksowych sami kręcą filmy promocyjne, jak na przykład film promujący Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi, który od dwudziestej edycji tworzy grupa Contur.

Ważnym elementem w promocji jest również Public relations. Według Jacka Wojciechowskiego polega ono na „kształtowaniu dobrych stosunków z otoczeniem, z publicznością, z rzeczywistością oraz potencjalną klientelą”⁹⁵. Public relations wiąże się głównie z kreowaniem pozytywnego wizerunku instytucji. To zadanie spełniane jest poprzez techniki z których jedną jest współpraca ze środkami masowego przekazu, głównie prasy, radia i telewizji, a dzisiaj także Internetu. Ma to na celu

⁹³ Michał Iwaszkiewicz, *Marketing a rynek sztuki współczesnej*, Poznań 1998, s. 91-96

⁹⁴ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Art. 4 ust. 6, Dz. U. 1993 r. Nr 7, poz. 34 z późn. zm.

⁹⁵ J. Wojciechowski, *Marketing w bibliotece*, Warszawa 1993, s. 36

upowszechnianie informacji. Festiwale niestety rzadko goszczą w telewizji czy radiu, choć czasem można zobaczyć wzmiankę w telewizji lokalnej. Częściej natomiast spotyka się plakaty zapowiadające zbliżający się festiwal, które są zamieszczane w prasie, czy też relacje z zakończonych imprez. Niewątpliwie najwięcej tego typu artykułów znajdziemy w prasie branżowej oraz fanzinach, takich jak „Ziniol” czy „AQQ”. W dzisiejszych czasach największym sprzymierzeńcem w promocji komiksu i imprez komiksowych jest Internet. Zalety tego medium to jego taniość, bezpośredniość, interaktywność, szybkość, potencjał społecznościowy i masowość, doceniana przede wszystkim przez organizatorów imprez. To właśnie na oficjalnych stronach internetowych znajdziemy najświeższe informacje o nadchodzących wydarzeniach.

Kolejnymi z technikami public relations są działania takie jak seminaria naukowe, wystawy, konkursy, jubileusze, a także monografie i opracowania⁹⁶. Zatem wydarzenia składające się na program festiwalu czy konwentu także są formą promocji sztuki komiksowej. Realizują to przez takie działania jak:

Wystawy – to zwykle ekspozycje dzieł artystów uczestniczących w konwentach. Prace najbardziej znane lub o określonej tematyce np. komiks historyczny, erotyczny. Artyści często oprowadzają po swoich wystawach omawiając poszczególne prace i odpowiadając na pytania zwiedzających. Wystawy takie mają czasem formę odbiegającą od konwencji, na przykład prace są rozwieszane w restauracjach i barach, albo ich reprodukcje są rozlepiane w centrum miasta na billboardach. Prezentacja prac jest uzależniona od rangi wydarzenia, czy tematyki przewodniej, która może być jubileusz jakiegoś autora. Niekiedy są także prezentowane dzieła o wartości historycznej. Ekspozycje planszy komiksowych, grafik, czy ilustracji są jednym z najważniejszych elementów każdego festiwalu. Istotne jest też to, że przeważnie odbywając się pod patronatem festiwalu, stanowią jednocześnie samodzielne wydarzenie. Wstęp na wystawy jest także bezpłatny.

Spotkania z autorami – składają się na nie wywiady prowadzone z rysownikami wobec publiczności, która może zadawać pytania. Dobrym rozwiązaniem jest także stworzony na niektórych imprezach tzw. „Stolik Mistrza” jak to było w przypadku Krakowskiego Festiwalu Komiksu i Mangi. Na większości festiwali organizatorzy

⁹⁶ E. Przydatek, J. Przydatek, *Promocja*, Warszawa 1999, s. 91-92

zapewniają, czas i miejsce, przy którym autorzy mogą podpisywać swoje prace, rozdawać autografy i rozmawiać z fanami indywidualnie.

Prezentacje wydawnictw i nowości wydawniczych – zwykle przeprowadzane na giełdach komiksowych. Jest to funkcja nie rzucająca się w oczy, bo wiem polega głównie na tym, że nowe wydawnictwo o prostu zjawia się ze swoim stoiskiem na giełdzie komiksowej. Jedną z form prezentacji wydawnictw są też spotkania z wydawcami, którzy poruszają ważne tematy rynku komiksowego i zwykle prezentują nowości warte uwagi. Takie spotkania są stałym elementem większych imprez odbywających się w Łodzi, Gdańsku, Poznaniu czy Warszawie.

Seminaria naukowe – realizowane w formie wykładów, referatów, prelekcji. Organizowane w ramach festiwali omawiają historię, nurty i tendencje w komiksach oraz wiele innych tematów aktualnie nurtujących środowisko komiksowe. Wygłaszane przez badaczy i krytyków sprawiają że spotkania są bardziej interesujące i mają naukowy charakter.

Panele dyskusyjne – posiadające temat przewodni dyskusje. Często połączone są ze spotkaniami z autorami, wydawcami lub teoretykami komiksu. Czasem wybuchają po szczególnie poruszającym wywiadzie, referacie czy wykładzie. Same kluby fanów spełniają rolę także klubów dyskusyjnych. Niektóre kluby, przy bibliotekach, czy domach kultury, są tworzone specjalnie w celach wymiany poglądów, jak na przykład Poznańska Dyskusyjna Akademia Komiksu, Warszawskie czy też Tczewskie Spotkania Komiksowe.

Warsztaty rysowania komiksów – prowadzone dla mniej i bardziej doświadczonych początkujących rysowników. Pomagają zapoznać się z zasadami funkcjonującymi w komiksie. Niektóre są okazją do poznania warsztatu i sposobu rysowania poszczególnych artystów prowadzących zajęcia. Inne zachęcają do samodzielnego tworzenia. Czasem wyławiają samorodne młode talenty. Wynikiem niektórych warsztatów, jak na przykład na festiwalu Stalowa Wola - Miasto Komiksów, są wystawy prac powstałych podczas warsztatów.

Projekcje filmów – mogą być różnorakie. Niektóre zawierają pokazy ekranizacji i adaptacji komiksów. Inne z kolei są przedstawieniem filmów o komiksie, mających za zadanie przybliżyć gatunek, prezentować nowe trendy, czasem szokować, a przede wszystkim wszystkimi środkami starać się utkwic w pamięci widza. Takie pokazy występowały na przykład na festiwalach: warszawskim Interkomix, czy lubelskim TRACH!.

Konkursy – organizowane dla artystów doświadczonych, jak na Międzynarodowym Festiwalu Komiksu i Gier. Są także konkursy skierowane do młodszych, pragnących zaistnieć w świecie, początkujących rysowników. Często są one wylęgarnią młodych talentów.

Prawie na każdym festiwalu pojawiają się także konkursy urządzone dla uczestniczących w imprezach miłośników historyjek obrazkowych. Wizja wygrania albumów komiksowych przyciąga z kolei fanów do uczestnictwa w imprezie. zarówno dla szeregowych uczestników jak i młodych twórców chcących się wybić.

Albumy i katalogi festiwali – tworzone zwykle z prezentowanych na festiwalach prac konkursowych. Festiwal Ligatura wydaje katalog o nazwie „East Cover – Comics Activity”, w którym zamieszcza najlepsze prace konkursowe, i relacje z przebiegu imprezy. Podobne katalogi tworzy Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi.

Większość festiwali poprzestaje na wyżej wymienionym schemacie proponowanych wydarzeń. Jednak niekiedy organizatorzy imprez stawiają na niekonwencjonalne działania, mające pomóc w rozreklamowaniu samego wydarzenia, jak i gatunku komiksowego.

Takim niekonwencjonalnym sposobem promocji może być happening, stosowany z powodzeniem w reklamie.

„**Happening** (ang. Wydarzenie), jest to jednorazowy utwór artystyczny, który choć wyreżyserowany, dopuszcza działania niekontrolowane”⁹⁷. Wytworzył się jako ruch w sztuce, łamiący dotychczasowe reguły panujące w reklamie i wywołujący efekt zaskoczenia. Głównym celem takiego wydarzenia jest transformacja publiczności z ustalonej postawy biernych odbiorców w aktywnych uczestników. Zaletami happeningu

⁹⁷ W. Budzyński, *Reklama. Techniki skutecznej perswazji*, Warszawa 1999, s. 193

jest jego oryginalność. Zaskakiwanie odbiorcy w nietypowy sposób może wywołać zainteresowanie mediów, a co za tym idzie do właściwego oddźwięku wydarzenia w mediach. Niestety często wiąże się z wysokimi kosztami przygotowania i zwykle małym, głównie lokalnym zasięgiem. Happeningi stosowane na festiwalach komiksowych można zauważyć w warsztatach z autorami oraz rysowaniu komiksów na żywo. Często happeningi składają się z tzw. „małych wydarzeń”. Tegoroczne wydanie Lubelskich Spotkań komiksowych poprzedziła właśnie takie wydarzenie o charakterze happeningu. Artyści zamalowali kilka zniszczonych billboardów znajdujących się na ścianie budynku przy ul. Jana Karłowicza, tworząc obrazy promujące kulturę komiksową. W 19 listopada 2010 roku o godz. 20:00 we Wschodniej Rogatce Mokotowskiej w Warszawie, podczas festiwalu Niewinni Czarodzieje odbył się happening komiksowy ukazujący twórczość Kabaretu Starszych Panów w komiksowej rzeczywistości. Autorzy komiksów wykonywali na żywo plansze zainspirowane właśnie piosenkami Kabaretu Starszych Panów. Wydarzenie odbyło się pod nazwą „Ubóstwiam Drake’a” – Nieznani Sprawcy.

Do promocji komiksu często używa się w przypadku festiwali różnych nowatorskich form. Rysunek jest tu tworem podstawowym. W tym wypadku często festiwal jest promowany przez poprzedzające go wystawy. Dodatkowym atutem takich wystaw jest to, że są bezpłatne. Ostatnimi laty istnieje moda na przeplatanie eventów kulturalnych z życiem codziennym. Przykładem mogą być wernisaże prac artystów grafików i rysowników w kawiarniach, na dworcach kolejowych, w przejściach metra. Takie wystawy były częścią Bum! Bang! Bęc! Stolica Festiwal, wydarzenia mającego na celu promocję komiksu. Podczas trwania imprezy rozmieszczono w różnych lokalach, galeriach i kawiarniach w całym mieście cykl wystaw polskich oraz zagranicznych artystów.

Promocję komiksu możemy także znaleźć w muralach, czyli rysunkach na murach, tworzonych podczas festiwali przez znanych artystów, a także młodych, szukających własnego stylu rysowników. Obrazy te w postaci graffiti są widoczne jeszcze długo po zakończeniu imprezy. Tego typu inicjatywę ma w swoim dorobku festiwal Ligatura w ramach Targów Komiksu Alternatywnego i Ilustracji „Krótkie Historie”.

Zakończenie

Choć rynek polskiego komiksu nie ma się zbyt dobrze, to istnieje kilka imprez wartych uwagi. Wiele z nich ma bogatą historię i repertuar. Pierwszy festiwal komiksowy jaki powstał w Polsce wciąż funkcjonuje i stał się najstarszą imprezą tego typu w kraju.

Rola festiwali w Polsce jako formy zrzeszania się fanów jest znacząca zarówno dla samego kręgu fanów jak i dla uczestników spoza środowiska. Fani zaspokajają potrzebę przynależności do grupy, uznania, realizują w ten sposób i zgłębiają swoje pasje. Natomiast ludzie, którzy rzadko mają do czynienia z komiksem, mają okazję do jego poznania poprzez uczestniczenie w wydarzeniu kulturalnym. Festiwale można nazwać świętem komiksu, podczas którego fani spotykają się w jednym miejscu, oglądają wystawy, słuchają wykładów, kupują komiksy i uczestniczą w wielu innych atrakcjach.

Mimo, że wstęp na konwenty komiksowe jest darmowy to nie są one zbyt popularne wśród nieobytej publiczności. Świat komiksu w Polsce jest dosyć hermetyczny, bowiem imprezy są organizowane zwykle przez ludzi komiksu i fanów dla ludzi komiksu i fanów. Trwa stała wymiana poglądów i gdzieś tam pojawiają się nowe „dusze”. Niestety wciąż brakuje dobrej reklamy, która przyciągnęła zainteresować zwykłych zjadaczy chleba. W naszym kraju komiks wciąż kojarzy się większości niezwiązanych z nim ludzi z historyjkami obrazkowymi dla dzieci, a ludzi zajmujących się nimi traktuje się jako niepoważnych. Festiwale komiksowe pomagają zmienić ten stereotypowy wizerunek. Przybliżają publiczności świat komiksu w formie łatwej do przyswojenia.

Imprezy o charakterze festiwali są także bardzo dobrą formą promocji gatunku komiksowego. Nie tylko zachęcają do czytania fanów, ale przyciągają nowych czytelników. Niestety pełnią raczej okazjonalną choć zintensyfikowaną rolę w promocji komiksu. Uważam jednak, że będą spełniać tę funkcję coraz lepiej jeśli usprawni się ich współpracę z mediami masowego przekazu.

Bibliografia

Literatura przedmiotu

1. *Contur story* / [red. Piotr Kasiński, Tomasz Tomaszewski]. - Łódź : Stowarzyszenie Twórców "Contur", 2009.
2. *Encyklopedia Socjologii*. Red. zespół pod kier. Władysława Kwaśniewicza T. 3, Warszawa 1998
3. Budzyński Wojciech, *Reklama. Techniki skutecznej perswazji*, Warszawa 1999
4. Dunin Janusz, *Papierowy bandyta: książka kramarska i brukowa w Polsce*, Łódź 1974
5. Iwaszkiewicz Michał, *Marketing a rynek sztuki współczesnej*, Poznań 1998
6. Krajewska Anna Maria, Lewandowicz Grażyna: *Miłośnicy komiksów. Czytelnictwo komiksów w bibliotekach publicznych dla dzieci. Biblioteki publiczne dla dzieci w Polsce i we Francji*. Warszawa 1997
7. Misiora Marek, *Bibliografia komiksów wydanych w Polsce w latach 1905 (1859) – 1999*, Poznań 2010.
8. Obremski Wojciech, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945-2003)*, Toruń 2005
9. *Popularna Encyklopedia Mass Mediów*. Red. Józef Skrzypczak. Poznań 1999
10. Przydatek Elżbieta, Przydatek Jan, *Promocja*, Warszawa 1999
11. Rusek Adam, *Tarzan, Matolek i inni. Cykliczne historyjki obrazkowe w Polsce w latach 1919-1939*, Warszawa 2001
12. Rusek Adam, *Leksykon polskich bohaterów i serii komiksowych*, Warszawa 2007
13. *Słownik Współczesnego Języka polskiego*. Red. B. Dunaj T. 1, wyd. II, Warszawa 2000
14. *Słownik wyrazów obcych*, 1993
15. Szyłak Jerzy, Dunin Janusz, *Komiks*. W: *Słownik literatury popularnej*. Red. Tadeusz Żabski Wrocław 2006
16. Szyłak Jerzy, *Komiks w kulturze ikonicznej XX wieku : wstęp do poetyki komiksu*. Gdańsk 1999
17. Szyłak Jerzy, *Komiks: Świat przerysowany*, Gdańsk 1998
18. Toeplitz Krzysztof Teodor, *Sztuka komiksu*, Warszawa 1985
19. Wojciechowski Jacek, *Marketing w bibliotece*, Warszawa 1993

Akty prawne

20. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Art. 4 ust. 6, Dz. U. 1993 r. Nr 7, poz. 34 z późn. zm.

Artykuły prasowe i elektroniczne

21. *Antologia Zinów 1989-2001*, oprac. Dariusz Ciosmak ; współpr. Rafał Grodzicki et al.. Kielce 2001
22. Biedrzycki Bartek, *Comix Queerz - festiwal komiksu homoseksualnego* [online] http://www.wiadomosci24.pl/artykul/comix_queerz_festiwal_komiksu_homoseksualnego_143453-1-1.html [dostęp 26 kwietnia 2011]
23. Birek Wojciech, *Komiks końca tysiąclecia*. W: *Komiks. Antologia komiksu polskiego*. Red. T. Kołodziejczak. Warszawa 2000
24. Cybulski Dariusz, *Program I Festiwalu Komiksu Historycznego* [online] <http://paradoks.net.pl/read/15960> [dostęp 16 maja 2011]
25. Danielewski Michał, *Festiwal z dymkiem*, „Gazeta Wyborcza Poznań” 2010, nr 28, s. 6
26. Deptuch Paweł, *III Festiwal Narracji Obrazkowej - ALIASCON 2006* [online] <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2006> [dostęp 23 maja 2011]
27. Dunin Janusz, *Prolegomena do „komiksologii”*. W: *Studia o komunikacji*, Łódź 2004
28. Głowacki Bartosz, *Prasa trzeciego obiegu w okresie przełomu*, "Kultura - Media - Teologia", 2010(3) nr 3, s. 33-43
29. Grzybowski Marcin „Grzybek”, *Teleport 2001 – relacja*, 5 kwietnia 2006 [online] http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/telepor2001/telepor2001relacja_grzybek [dostęp 23 maja 2011]
30. Kiełtyka Paweł, *Twórcy na ZONKu*. 30.07.2007 [online] <http://paradoks.net.pl/read/4053> [dostęp 19 maja 2011]
31. Kłós Alex, *Co w komiksowej trawie piszczy* [online] <http://warszawa.gazeta.pl/warszawa/1,95158,5027859.html> [dostęp 26 kwietnia 2011]

32. Kopec Jarosław 'beacon', *Komiksowa Warszawa - nazwa mówi sama za siebie* [online] <http://komiks.polter.pl/Komiksowa-Warszawa-nazwa-mowi-sama-za-siebie-c21513> [dostęp 26 kwietnia 2011]
33. Kraska Marek, *Program Trójmiejskich Spotkań Komiksowych* [online] http://wrak.pl/index.php?strona=imprezy_tsk2 [dostęp 23 maja 2011]
34. Łaski Andrzej, *Ilustrowana mini kronika konwentów*, „Fenix” 1995, nr 10(46), s. 136
35. Machała Jarek „Obważanek”, *Imprezy cykliczne* [online] <http://www.wrak.pl/index.php?strona=imprezy> [dostęp 26 kwietnia 2011]
36. Machała Jarek „Obważanek”, *Relacja z Drugich Warszawskich Spotkań Komiksowych* [online] http://www.wrak.pl/index.php3?strona=wsk2_1&ramka=wsk [dostęp 26 kwietnia 2011]
37. Mirowski Krzysztof, *II Bydgoskie Dni Komiksu* 12.02.2009 [online] <http://pozytywy.com/wydarzenia/2009-02-27/8645-bydgoskie-dni-komiksu-pod-koniec-lutego> [dostęp 19 2011]
38. Orliński, W. (2011), Dekada w komiksie, „Gazeta Wyborcza”, nr 2, s. 14
39. Pawlak Janusz, *Historia komiksu: 1945-1988* [online] http://www.komiks.gildia.pl/publicystyka/historia_komiksu_1945_1988 [dostęp 24 maja 2011]
40. Reputakowski Maciej 'repek', *Bydgoskie Dni Komiksu* 25.02.2008 [online] <http://komiks.polter.pl/Bydgoskie-Dni-Komiksu-c15460> [dostęp 19 2011]
41. Ronek Hubert, *II TRACH! - ZdaErzenie z komiksem* [online] <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/trach/2005> [dostęp 18 maja 2011]
42. Słomka Michał, *Projekt Sztuka Komiksu Europy Środkowej CENTRALA* 12.02.2007 [online] <http://www.centrala.org.pl/> [dostęp 23 maja 2011]
43. Szlachtycz Mateusz, *Impreza: Interkomix 05* [online] <http://komiks.nast.pl/artukul/1067/Interkomix-05/> [dostęp 26 kwietnia 2011]
44. Tkaczyk Witold, *Relacja z 2. wręczenia nagród "Koraka"* [online] http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/interkomix_warszawa/2004/relacja [dostęp 26 kwietnia 2011]
45. Tkaczyk Witold, *Relacja z I. Festiwalu Narracji Obrazkowej we Wrocławiu* [online] <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2005/relacja> [dostęp 23 maja 2011]

46. W. Birek, *Wielce obiecujący kryzys (Komiks w Polsce lat dziewięćdziesiątych)*, 1995 „Nagłos” nr 20, s.143-158
47. Wojtek Kulasa o Rzeszowskiej Akademii Komiksu [online]
<http://wrak.pl/index.php?strona=rak> [dostęp 15 maja 2011]
48. Wywiad rze.pl: *Dawno temu, w odległej galaktyce...czyli Rzeszowska Akademia Mocy* 18 sierpnia 2006 Wywiadu udzielili: Ania "Kasis" Michalska i Adrian Piwowar [online] <http://kultura.rze.pl/artykuly.php?art,118> [dostęp 15 maja 2011]

Pozostałe materiały elektroniczne:

49. <http://fandom.eu/2009/podstawowe-informacje-o-konwentach/>
50. <http://komiksfestiwal.com/o-festiwalu/>
51. <http://komiksfestiwal.com/projekty/>
52. <http://www.bigboatofhumour.com/about.php>
53. http://nauka.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=95359&vop=w
54. http://nauka.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=95359&vop=w
55. <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/podkarpackie-spotkania-z-komiksem/2004>
56. <http://komiksowawarszawa.pl/index.php?pg=2011.ofkw>
57. <http://miasto-komiksow.pl/o-projekcie/>
58. <http://www.pozytywy.com/artykuly/8467-najlepszy-francuskojezyczny-komiks-festiwalu-w-angouleme-polski-wybor-o-nagrodzie>
59. <http://www.ligatura.eu/ligatura-pitching-idea>
60. <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/lubelskie-spotkania-z-komiksem/2009>
61. http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1072&Itemid=221
62. http://www.zdaerzenia.pl/_old/2006/idea.html
63. http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/interkomix_warszawa/2004
64. <http://konwenty.polter.pl/ZONK-Zlot-Ogolno-Net-Komiksowy-n9961>
65. <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej/2008/program>
66. <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/festiwal-narracji-obrazkowej>
67. <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/>
68. <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/2005>

69. <http://www.konwenty.gildia.pl/teleport/telep2008>
70. <http://www.komiks.gildia.pl/imprezy/bum-bang-bec-stolica-festiwal/2008>
71. <http://independent.pl/w/10761>
72. http://wrak.pl/index.php3?strona=imprezy_tczewskie_sk_01
73. http://wrak.pl/index.php?strona=imprezy_dkk
74. http://kultura.trojmiasto.pl/info_imp.php?id_imp=149021
75. <http://www.pomada.info.pl/>
76. <http://comixgrrrlz.pl/2010/07/11/panel-queer-w-komiksie-odwolany/>
77. http://www.wici.info/Kalendarz,dzieciece_spotkania_z_komiksem_europejskie_centrum_bajki,16655.html
78. <http://komiks.nast.pl/artykul/5546/Polscy-komikciarze-wyniki-badan-ankietowych/>

Spis ilustracji

Rys. 1 . Plakat II Ogólnopolskiego Konwentu Twórców Komiksu w Łodzi.....	23
Rys. 2. Logo Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi.....	25
Rys. 3. Plakat Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi z 2010 roku.....	25
Rys. 4. Logo projektu City Stories.....	26
Rys. 5. Logo projektu The Big Boat of Humour.....	27
Rys. 6. Plakat BFK z 2010 roku.....	29
Rys. 7. Logo GDAK przed 2008 rokiem.....	29
Rys. 8. Logo BFK od 2008 roku.....	29
Rys. 9. Plakat XIX Podkarpackich Spotkań z Komiksem.....	31
Rys. 10. Oficjalne logo FKW.....	33
Rys. 11. Plakat FKW z 2010 r.	33
Rys. 12. Oficjalne logo projektu Miasto Komiksów.....	34
Rys. 13. Logo festiwalu Ligatura.....	35
Rys. 14. Plakat I. Festiwalu Komiksu Historycznego.....	39
Rys. 15. Plakat III Lubelskich Spotkań z Komiksem.....	40
Rys. 16. Plakat Poznańskiej Akademii Dyskusyjnej;.....	41
Rys. 17. Oficjalne logo WSK.....	43
Rys. 18. Plakat festiwalu Interkomix z 2003 r.	44
Rys. 19. Kolejne statuetki „Koraka” z lat 2003-2007.....	45
Rys. 22. Plakat projektu „Dziewczyny też rysują komiksy”.....	52
Rys. 21. Plakat Dolnośląskiego Konwentu Komiksowego.....	53
Rys. 23. Oficjalne logo Comix Queerz.....	54